

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər

Rusiyaya qarşı
yeni sanksiyalar
Ermənistanı
xofa salıb

yazısı səh.11-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 3 avqust 2017-ci il Cümə axşamı № 161 (6775) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

**Naxçıvan DİN rəhbərinin
"vurulması"nın mübhəmləri açılır**

Əhməd Əhmədovun barəsində Bakıya göndərilən gizli dosyede nələr olub?

yazısı səh.3-də

**Culfada sərxoş gənc
4 yaşlı uşağı zorladı**

yazısı səh.2-də

**"Naxçıvan hərbi istehkama
çevrilməlidir" - politoloq**

yazısı səh.7-də

**Tramp Rusiyaya qarşı sanksiyalar
qanununu imzaladı**

yazısı səh.2-də

**FHN çimərliklərlə bağlı
əhaliyə müraciət etdi**

yazısı səh.4-də

**ABŞ Rusiyanı parçalasa,
Azərbaycana günəş doğarmı...**

yazısı səh.9-də

**Nəvəsinin müalicəsi üçün
dilənən nənənin acı taleyi**

yazısı səh.10-də

**Qlobal iqtisadi böhran başa çatdı;
Azərbaycanda durum necədir...**

yazısı səh.12-də

**Türkiyədə qiyamçılara qarşı edam
çağırışları yenə gündəmdə**

yazısı səh.13-də

Üstünə qaynar samovar aşan kişi öldü

yazısı səh.14-də

**Yemək ehsanı əvəzinə daha savab
olanı - su çəkdirmək...**

yazısı səh.15-də

Böyük güclərin bir-birinə əzələ nümayişi - kritik gəlişmə

PUTİN ABS-IN ATDIĞI "ƏLCƏYİ" GÖTÜRDÜ - 5 HƏDƏF, BİRİ DƏ QARABAĞ...

Vitse-prezident Maykl Pensin Tiflisdən verdiyi hədələyici bəyanatdan bir həftə sonra Rusiya prezidenti işğal altındaki Abxaziyaya gedəcək; Kreml başçısının "dal qapı"dan Gürcüstana girməsi Bakıya da mesajdır?..

yazısı səh.8-də

**Surət Hüseynov sükutu pozdu - Pənah Hüseyn
ağzından vurdu: iki sabiq baş nazir üz-üzə...**

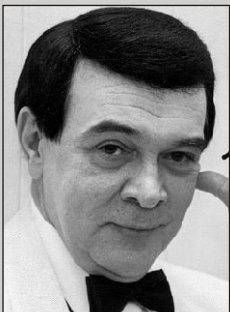
"Azad etdiyim torpaqları şərəfsiz ermənilərə satdınız", iddiasına "Şərləmək üçün istifadə edilən, kullanılan biridir", cavabı...

yazısı səh.6-də

**Etibar Əliyev:
"İnsanların
güzəranını
nəzərə almadan
təhsil haqlarını
qaldırırlar"**

yazısı səh.4-də

**Müslüm
Maqomayev xaricə
buraxılmayanda
Heydər Əliyev nə
edib - tarixin
sensasiyası**

yazısı səh.5-də

**Psixoloq
Vəfa Rəşidova:
"Biz qayınana
obrazını
şisirtmişik"**

yazısı səh.15-də

3 avqust 2017

ARDNF bu il hərraclarda 2 mlrd. dollara yaxın vəsait satıb

Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu (ARDNF) iyul ayı ərzində valyuta hərraclarında satdığı vəsaitin həcmi açıqlayıb.

ARDNF-in İctimaiyyətə əlaqələr departamentindən "APA-Economics"ə verilən məlumata görə, ötən ay fond tərəfindən valyuta hərraclarında 253,2 mln.

dollar məbləğində vəsait satılıb.

Cari ilin iyun ayında keçirilən valyuta hərraclarında ARDNF 373,2 mln. dollar satıb. Beləliklə, ötən ay iyun ayı ilə müqayisədə fond tərəfindən satılan valyutanın həcmi 32,2% azalıb.

Ümumilikdə, yanvar-iyul ayları ərzində ARDNF valyuta hərraclarında 1 mlrd. 940,92 mln. dollar satıb.

Qeyd edək ki, 2016-cı ildə ARDNF tərəfindən valyuta hərraclarında 4,9 mlrd. dollar satılıb ki, bu da 2015-ci ilə müqayisədə 37,5% azdır.

İndiyədək BTC ilə 337 mln. tondan çox neft nəql olunub

Cari ilin iyul ayı ərzində Bakı-Tiflis-Ceyhan (BTC) əsas ixrac boru kəməri vasitəsilə 2 mln. 403,234 min ton Azərbaycan nefti nəql olunub.

SOCAR-dan "APA-Economics"ə verilən məlumata görə, cari ilin yanvar-iyul aylarında bu kəmərlə 15 mln. 577,521 min ton neft ötürüldü. Ümumiyyətlə, kəmərin istifadəyə verilən gündən bu il avqust ayının 1-nə qədər BTC-yə 337 mln. 115,583 min ton neft vurulub.

Bundan başqa, cari ilin iyul ayında BTC kəməri ilə 486,269 min ton Türkmənistan nefti nəql olunub.

ABŞ və Azərbaycan Saatlıda yol infrastrukturunu birgə təkmilləşdirir

Azərbaycan və ABŞ-in birgə səyləri nəticəsində Saatlı rayonunun Qaracalar kənd sakinləri yol təmiri layihəsinin başa çatması ilə bağlı tədbir keçirilib.

Tədbirdə ABŞ Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAID), İqtisadiyyat Nazirliyi, yerli icra hakimiyyəti və bələdiyyə nümayəndələri iştirak ediblər.

Bu layihə USAID və Azərbaycan hökuməti tərəfindən birgə maliyyələşib və Şərqi Qərbi İdarəetmə İnstitutu (EWMI) tərəfindən icra olunub.

Təmir olunmuş 600 metrlik yol 1200-dən çox kənd sakininin həyat şəraitini yaxşılaşdıracaq. Yeni yol sakinlərin Saatlı rayon mərkəzinə çıxışını asanlaşdıracaq, gediş-gəliş vaxtını və xərcini azaldacaq, məktəbə davamiyyəti artıracaq, habelə fəvqəladə vəziyyətlərdə yardım göstərmək imkanlarını yaxşılaşdıracaq.

Ümumilikdə, EWMI Azərbaycanın 88 icmasında 150,000-dən artıq insanın faydalana biləcəyi 100 icma layihəsi həyata keçirib. USAID-in Sosial-İqtisadi İnkişaf Fəaliyyəti (SEDA) proqramı vasitəsilə EWMI rayonlarda sosial-iqtisadi inkişafı artırmaq və həyat səviyyəsini yaxşılaşdırmaq üçün vətəndaşların, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının, habelə yerli və mərkəzi hökumət nümayəndələrinin əməkdaşlığını təşviq edir.

Ötən il Azərbaycanda 30 minədək uşaq nikahdankənar doğulub

Azərbaycanda ötən il 6 146 boşanma halı övladı olmayanların payına düşüb.

"Report" Dövlət Statistika Komitəsinə istinadən xəbər verir ki, ötən il boşanmalardan 3 399-nun bir, 3 569-nun isə iki və daha çox övladı olub.

Boşanma nəticəsində valideynlərindən biri ilə qalan uşaqların sayı 11 295 olub.

Hər 100 boşanmaya düşən uşaqların sayı 162 olub.

Ötən il ümumilikdə 13 114 boşanma qeydə alınıb.

Ötən il dünyaya gələn 26 288 uşaq rəsmi qeydə alınmamış nikahda olan qadınlar tərəfindən doğulub.

Qeyd edək ki, ötən il 18 yaşadək 312 qadın, 3 kişi nikaha daxil olub.

"Qaya Mətbuat Yayımı" MMC!

- **İstənilən qəzet və jurnallar həm də sərfəli qiymətə:**
- Əgər siz qəzet və jurnalların rahatlıqla evinizə və ya ofisinizə çatdırılmasını;

- Mətbuatı aldıqdan sonra abunə haqqını ödəmək və bu ödənişin formasını sərbəst seçmək hüququndan istifadə etmək;

- Tirajımızda lazım gəldikdə dəyişikliklər etmək;

Ön başlıcası ayda 26 dəfə nəşr olunan

"Yeni Müsavat" - 0.60 AZN

və bundan əlavə 2500 adda yerli

və xarici nəşrlər.

- Abunə yazılmaq üçün uzağa getmək lazım deyil.

Telefonla zəng etməyiniz kifayətdir:

Bakı şəh. 564-63-45; 598-35-22

- Respublikanın digər böyük şəhərlərinə də abunə qəbul olunur.

Prezident Bakı Dəniz Limanının fəaliyyətinin təmin edilməsi üçün 36,8 milyon manat ayırdı

Prezident İlham Əliyev Yeni Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının fəaliyyətinin təmin edilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında sərəncam imzalayıb.

"Report"un məlumatına görə, sərəncam Yeni Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının dünya standartlarına cavab verən liman səviyyəsinə çatdırılması, eləcə də limanın normal fəaliyyətinin təmin edilməsi və liman ərazisində yükəşirmələrin həyata keçirilməsi üçün zəruri infrastrukturun yaradılması məqsədilə imzalanıb.

Sərəncamda bildirilir ki, ölkənin sosial-iqtisadi inkişaf konsepsiyasının prioritetlərinə uyğun olaraq aparılan islahatlar nəticəsində iqtisadi inkişafın davamlılığı təmin olunub və Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq aləmdə müsbət imici daha da möhkəmlənib. Ötən dövr ərzində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində qeyri-neft sektorunun inkişafında müstəsna rolunu oynayan "Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb, habelə Yeni Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı Kompleksinin tikintisinə başlanılıb.

Sərəncama əsasən Yeni Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı üçün 6 ədəd portal kranın alınması və 2 ədəd mövcud kranın modernləşdirilməsi məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il dövlət büdcəsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi barədə" prezidentin 2016-cı il 27 dekabr tarixli fərmanında nəzərdə tutulmuş vəsaitdən "Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinə müvafiq olaraq 33,2 milyon manat və 3,6 milyon manat olmaqla, cəmi 36,8 milyon manat vəsait ayrılıb.

Culfada dəhşətli olay - 4 yaşlı qız zorlandı

Sosial şəbəkələrdə Naxçıvanda 4 yaşlı qızı zorlayan 23 yaşlı gəncin yerli tərəfindən cəzalandırılması haqqında məlumat yayılıb.

Daxili İşlər Nazirliyi mətbuat xidmətinin bölmə rəisi, polis polkovnik-leytenantı İlham Babayev "Qafqazinfo"ya açıqlamasında bildirib ki, iyulun 30-da 1994-cü il təvəllüdü Ələsgər Məmmədov 2013-cü il təvəllüdü qızı zorlayıb.

Faktla bağlı Culfa Rayon Prokurorluğunda cinayət işi başlanılıb və istintaq davam etdirilir.

İ.Babayev qeyd edib ki, hadisəni törətməkdə şübhəli bilinən Ə.Məmmədova qarşı yerli sakinlər tərəfindən hər hansı cəza verilməsi haqda onlarda məlumat yoxdur (Sosial şəbəkələrdə yayılan məlumatda bildirilir ki, sakinlər onu bu əməlinə görə ağır formada fiziki olaraq cəzalandırıblar-red.)

Qeyd edək ki, yayılan məlumata görə, Ə.Məmmədov toyda spirtli içki qəbul etdikdən sonra azyaşlı qızın başını aldadaraq kənara aparıb və zorlayıb.

Tramp Rusiyaya qarşı sanksiyalar qanununu imzaladı

ABŞ prezidenti Donald Tramp Rusiyaya qarşı sanksiyalar paketini imzalayıb. "Trend" in məlumatına görə, bu barədə Ağ Evdən bildirilib. Məlumatda qeyd olunur ki, ABŞ Senatı ötən həftə Rusiya, İran və Şimali Koreyaya qarşı sanksiyalar haqqında qanun qəbul etmişdi.

ABŞ prezidenti Donald Tramp bəyan edib ki, Senatın təqdimatından sonra Rusiya, KXDR və İrana qarşı imzaladığı sanksiyalara dair qanunda ciddi nöqsanlar var.

APA-nın məlumatına görə, bu barədə D.Trampın Ağ Evin saytında yayılan bəyanatında bildirilir.

"Rusiya, İran və Şimali Koreyanın aqressiv və dağıdıcı hərəkətlərinə qarşı sərt tədbirləri dəstəkləməyə, qanunda ciddi nöqsanlar mövcuddur. İlk növbədə ona görə ki, sənəd icra hakimiyyətinin danışıqlar aparmaq hüququnu məhdudlaşdırır. Bu isə ABŞ xalqının rifahına yönələn sazişlərin bağlanmasını mürəkkəbləşdirəcək, Çin, Rusiya və Şimali Koreyanı isə bir-birinə yaxınlaşdıracaq", deyir D.Tramp qeyd edib.

D.Tramp həmçinin Konqresin dövlət başçısının Rusiya üzərindən sanksiyaları aradan qaldırmaq hüququndan məhrum edilməsinə dair qərarını da pisləyərək vurğulayıb ki, sanksiyalar barədə qanunu ABŞ-in milli birliyi naminə imzalayıb.

Daha 4 ölkə Moskvaya qarşı sanksiyaları uzatdı

Avropa Birliyindən sonra daha dörd ölkə Rusiyaya qarşı sanksiyaların müddətini uzadıb.

Axar.az xəbər verir ki, bunu jurnalistlərə açıqlamasında Avropa Birliyinin baş diplomati Federika Moçerini söyləyib.

O, sanksiyaları uzadan ölkələrin Monteneqro, Albaniya, Norveç və Ukrayna olduğunu bildirib.

Qeyd edək ki, Rusiyaya qarşı sanksiyalar gələn ilin 31 yanvarına qədər uzadılıb.

Rusiya səfirliyinə hücum edildi

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi Rusiyanın Dəməşq səfirliyinə edilən hücumla bağlı bəyanat yayıb.

Axar.az xəbər verir ki, bəyanatda iki top atışının Rusiya səfirliyinin ərazisinə düşdüyü və partlayış baş verdiyi bildirilib.

Hücum zamanı xəsarət alan olmasa da, maddi ziyan dəyib.

Saakaşvili Gürcüstana ekstradisiya edilə bilər

Gürcüstanın keçmiş prezidenti və Ukraynanın Odessa vilayətinin keçmiş qubernatoru Mixail Saakaşvili yeni müraciət ediləcəyi təqdirdə Gürcüstana ekstradisiya edilə bilər.

"Trend" in məlumatına görə, bu barədə Ukraynanın Baş Prokurorluğundakı mənbə bildirib.

Qeyd edək ki, bundan əvvəl Tiflis M.Saakaşvilinin ekstradisiyası ilə bağlı müraciət etsə də, bu müraciət qəbul edilməyib. Lakin iyulun 26-da keçmiş qubernator Ukrayna vətəndaşlığından məhrum edilib ki, bu da ekstradisiyanı mümkün edib.

Qazaxda 19 yaşlı tələbə cayda boğulub

Qazax rayonunda 19 yaşlı oğlanın meyiti tapılıb. APA-nın qərb bürosunun xəbərinə görə, Goranboy rayon sakini, 1998-ci il təvəllüdü Murad Muradovun meyiti Qazax şəhəri ərazisində, Ağstafaçayın kənarında aşkarlanıb.

APA-nın qərb bürosunun xəbərinə görə, BDU-nun Qazax filialının 1-ci kurs tələbəsi olan Goranboy sakini Murad Muradov tələbə yoldaşları ilə birgə Ağstafaçayda çimərəkən boğulub. Onun meyiti sudan çıxarılib.

Naxçıvan Muxtar Respublikası daxili işlər naziri, general-leytenant Əhməd Əhmədovun işdən çıxarılması ilə bağlı müzakirələr səngimir. Mətbuatda sabiq nazirin vəzifədən çıxarılandan sonra istintaqa cəlb edilməsindən tutmuş onun Bakıda yüksək vəzifəyə gətiriləcəyinə qədər xeyli məlumatlar yer alıb.

Kim idi Əhməd Əhmədov və nazir vəzifəsinə nə vaxt təyin olunmuşdu?

DİN-in saytında yer alan məlumatda bildirilir:

General-leytenant Əhmədov Əhməd Hüseyn oğlu 1969-cu ildə Şərurun Tumaslı kəndində anadan olub. 1996-cı ildə Azərbaycan Respublikası DİN-in Polis Akademiyasını bitirib. Silahlı Qüvvələrin sıralarında müddətli həqiqi hərbi xidmət keçib. 1990-cı ildən daxili işlər orqanlarında xidmət edir. 1997-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası DİN-in Mütəşəkkil cinayətkarlıqla mübarizə bölməsinin rəisi vəzifəsinə təyin edilib, 2000-ci ildə Naxçıvan şəhər polis şöbəsinin rəis müavini vəzifəsinə irəli çəkilib. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 16 iyun 2000-ci il tarixli Fərmanı ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının daxili işlər naziri təyin edilib. Naxçıvan Muxtar Respublikasında əməliyyat-xidməti fəaliyyətindəki uğurlu nəticələrinə görə müxtəlif mükafatlara layiq görülmüşdü. Prezidentin 20 may 2004-cü il tarixli 62 nömrəli Fərmanı ilə daxili xidmət general-mayoru, 30 iyun 2006-cı il tarixli 1546 nömrəli Sərəncamı ilə polis general-leytenantı ali xüsusi rütbəsi, 2015-ci il 31 avqust tarixli 1379 nömrəli Sərəncamı ilə general-leytenant hərbi rütbəsi verilib. Ailəlidir. Dörd övladı var".

Redaksiyamıza Ə.Əhmədovun vəzifəsindən uzaqlaşdırılması ilə bağlı son dərəcə ilginclik məlumatlar daxil olmuşdur. Bu xüsusda Ə.Əhmədov haqda mətbuatda yer alan yazılardan birində çox maraqlı qeydlər var.

Azpolitika.info saytı yazır ki, Ə.Əhmədov işdən çıxarılması barədə sərəncamdan 1 ay əvvəl artıq vəzifəsindən uzaqlaşdırılmışdır.

Sayt yazır ki, Ə.Əhmədovun "vurulmasına" dair çoxlu sayda iddia və ehtimallar var - Şahtaxtı gömrüyündə tutulmuş 90 kq narkotiklə əlaqələndirilməkdən başlamış, hansısa türk generalı gizli əlaqələr, Bakıdakı bir obyektini ASAN xidmətə 140 min manata icarəyə verməsinə görə kimlərsə qəzəbləndirməsinədək, ən müxtəlif və bəzən də ziddiyyətli ehtimallar irəli sürülür.

Sitat: "Hələlik bir ehtimalı xüsusi olaraq vurğulamaq olar ki, son vaxtlar Ə.Əhmədov Naxçıvan hakim elitasının bir sıra nüfuzlu nümayəndələri ilə toqquşmuşdu. Məsələn, MR milli təhlükəsizlik naziri Vəli Ələsgərovun ətrafında aparılan əməliyyata rəhbərlik edən Ə.Əhmədov bu işə Naxçıvan Əlahiddə Ordusunun Komandanı Kərəm Mustafayev və MR Gömrük Komitəsinin sədri Aşef Məmmədovu da bulaşdırmış, onların yaxınlarını həbs etmiş, bu qüdrətli şəxslərə qarşı cəbhə açmışdı. Bu 2 şəxsə MR rəhbəri Vasif Talibovun, çox çətin günlər keçirmişdilər və təbii ki, buna görə Ə.Əhmədova düşməni münasibəti bəsləməyə bilməzdilər. Bundan başa, Ə.Əhmədovun MR DTX-nin rəisi ilə də problemləri olduğu haqda məlumatlar verildirdi. Belə qüdrətli şəxslərlə qarşı-qarşıya gəlməsi isə sözsüz ki, Ə.Əhmədova baha başa gələ bilirdi. Gəldi də! Daha bir vacib detal: Ə.Əhmədovun "vurulmasında" hazırda həbsdə olan keçmiş MTN naziri Vəli Ələsgərov və onun şəbəkəsinin də rolu ola bilər. Nəzərdən qaçırmaq olmaz ki, uzun illər Ə.Əhmədovla V.Ələsgərov da yola getmirdilər və sözsüz ki, bir-biriləri

Naxçıvan DİN rəhbərinin

"vurulması"nın mübhəmləri açılır

Əhməd Əhmədovun barəsində Bakıya göndərilən gizli dosyeda nələr olub?

nə qarşı kompromat toplayırdılar. Ola bilsin ki, bu kompromatlardan lazımı anda ustalıqla istifadə olunub..."

Sayt yazır ki, Ə.Əhmədov vurulandan sonra onun çoxsaylı biznes obyektləri təhvil-təslim edilir və yaxın ətrafı - qohumları və komandası iş başından uzaqlaşdırılır. Naxçıvan DİN-ində, təxminən MTN-dəki əməliyyata oxşar hadisələr baş verib. Belə ki, MR DTX-si DİN-in onlarla yüksək rütbəli zabitanı, o cümlədən DİN Baş Cinayət Axtarış İdarəsinin, DİN Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsinin, DİN-in 7-ci İdarəsinin rəislərini həbs edib, 2 həftədən artıq onları DTX-nin təcridxanasında saxlayıb. Bu şəxslərə qarşı mənimsəmə, vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə, rüşvətə alma və sair ağır ittihamlar irəli sürülüb. Bəzilərinin rüşvət almalarına dair sübut kimi gizli çəkilişlər ortaya qoyulub. Saxlanılanların bir qismi MR ərazisini tərk etməmək şərtilə sərbəst buraxılıb, bir qismi hazırda ev dustaqlığındadır, istintaq davam edir. İşdən çıxarılanlar arasında Ə.Əhmədovun qardaşı və onlarla yaxın-uzaq qohumu da var. Hazırda MR polisi de-

montaj olunur. Nazir səlahiyyətlərini icra edən general-mayor Səbuhi Novruzov rayon polis idarələrinin, DYP şöbələrinin, DİN idarələrinin rəislərini dəyişir, yeni komandanı iş başına gətirir.

"Yeni Müsavat"a daxil olan xəbərlərdə də iddia olunur ki, Əhməd Əhmədov nazirliyi dövründə Naxçıvanda Ali Məclis sədrinə tam şəkildə tabe olmayan, yarım müstəqilliyi Naxçıvan rəhbərliyində qıcıq doğursa da, o, illərlə vəzifəsini qoruyub saxlaya bilib.

Vəzifəsindən çıxarılmazdan əvvəl isə barəsində Bakıya ilginclik dosye yollanıb. Həmin dosyeda Ə.Əhmədovun bir çox qanunsuz əməlləri faktlarla bərkidilmiş şəkildə yer alıb deyə onun Bakıdakı hamiləri də vəzifədə qalması üçün heç bir tədbir görə bilməyiblər. Mətbuatda onun vəzifədən 2 ay əvvəldən çıxarılması haqda məlumatlar da əbəs deyilmiş. Həmin dosyedəki məlumatlar bir də yoxlanılmış və buna görə qeyri-rəsmi olaraq Ə.Əhmədov vəzifəsindən uzaqlaşdırılmışdır.

Dosyeda yer alan faktlarla bağlı ən müxtəlif ehtimallar var. Biri də budur ki, Sabiq

nazirin Şərurda, Araz çayının kənarında böyük bir mal ferması olub. Həmin fermada 5-10 min iri buynuzlu heyvan saxlanıb. Fermadan digər məqsədlər üçün - qaçaq mal saxlanması üçün də istifadə edilib. Uzun illər orada nə baş verdiyi yerli hakimiyyət orqanları üçün qaranlıq qalsa da, sonradan fərmanın baş çobanı ələ alınıb və onun vəzifəsi ilə "qara işlər" gizli şəkildə çəkilib. İddiaya görə dosyeda buna bənzər digər daha ilginclik və faktlarla təsdiqlənən materiallar da var.

Sabiq nazirə dosyeda yer alan və olduqca mübhəm, qanunsuz əməliyyatlara görə ittiham verilməyib. Ə.Əhmədov vəzifəsindən çıxarılandıqdan sonra Naxçıvan Prokurorluğunda Naxçıvan Daxili Qoşunlarda 5 milyon manat-

lıq yeyinti faktı üzrə cinayət işi başlanıb. Həmin fakt üzrə sabiq nazirin də istintaqa cəlb edilməsi xəbəri var. Bundan başqa, Naxçıvanın Kəngərli rayonunun Qabullu kəndinin bir qrup sakini də Naxçıvan Prokurorluğuna çağırılır. Onlara illər əvvəl yazdıqları şikayətlərini yeniləmək tapşırılıb.

Qabullu sakinləri illər əvvəl ən müxtəlif qurumlara yazdıqları şikayətlərdə torpaqlarının zəbt olunmasının qarşısının alınmasını tələb edirlərmiş. Yazırmışlar ki, ekinə yararlı, suyun bol olduğu torpaqlarını yüksək vəzifəli şəxsin dəstəyi ilə əllərdən alıblar. Həmin vaxt sakinlərin məktublarına reaksiya verilməyib. Çünki şikayətlərdə əsasən nazir Əhməd Əhmədovun adı halanıb. İndi isə Ə.Əhmədov nazir deyil və şikayətlərin araşdırılmasına start verilib. İddia var ki, bu fakt üzrə də Ə.Əhmədov istintaqa çağırılıb.

İddiaların nə dərəcədə doğru olması isə yaxın gələcəkdə bilinəcək.

□ E.MƏMMƏDƏLİYEV

QHT Şurasının dəstəyi ilə jurnalistlərə hərbi təlimlər keçilir

Prezident yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının dəstəyi ilə "Dinc Dünya" Araşdırma Mərkəzinin təsis etdiyi "Konflikt Jurnalistikası Məktəbi"nin növbəti təlimlərinə start verilib. Jurnalistlər üçün təlimlər Şəmkir rayonunda Müdafiə Nazirliyinin nəzarəti və dəstəyi altında həyata keçirilir. MN-in peşəkar mütəxəssisləri ekstremal şəraitdə davranış qaydaları, psixoloji durumlar, konflikt zonalarında hərəkətlər, marşrut trayektoriyalarını tədris edirlər. Layihəyə rəhbərliyi "Dinc Dünya" Araşdırma Mərkəzinin sədri, tanınmış hərbi ekspert, jurnalist Əlisəfa Mehdiyev həyata keçirir.

Təlimlərdə ölkənin yazılı mediasının və TV-lərin reportyorları, əməkdaşları iştirak edir.

□ Musavat.com

Xeyirxahları peşman etməyə

Xəlil KAZIMLI

Istər peşkar mediada, istərsə də sosial şəbəkələrdə xalqımızın qüsurları, çatışmazlıqları, yanlış düşüncə stereotipləri, kompleksləri barədə vaxtaşırı yazılar dərc olunur, qeydlər edilir.

Kənardan baxanlar elə öz yazılarımızı oxuyaraq, bizə qeyri-kafi qiymət verir.

Əslində özümüzün özümüzə verdiyimiz qiymət də bundan artıq deyil.

Nə yazıq ki, belədir: biz neqativ hallarımızı şişirtməyi sevirik. Öyünüləsi tərəflərimiz isə mübahisəli məsələdir.

Məsələn, hansısa bir rayonda doğulmuş, vəzifə pillələri ilə irəliləyərək gəlib, tutaq ki, nazir olmuş bir şəxsin dürüstlüyü, qanunpərəstliyi ilə fəxr etmərik, bunu ona minus sayar, orda-burda dalınca danışar, "yaralı barmağa tibbi yardım göstərən adam deyil" deyər pisləyərək. Halbuki o, dürüst adam olduğu üçün öyülməli idi.

Bu kimi çox nümunələr gətirmək olar. Düzəldilməsi, yonulması vacib olan qüsurlarımız çoxdur.

Amma bir də xalqımızın gerçəkdən də alicənablığı, yardımsevərliyi, mərhəmətliyi, qonaqpərvərliyi kimi mühüm müsbət cəhətləri var.

"Qonaqpərvərlik" məsələsi hər kəsin dilinə düşdüüyü üçün, bəlkə bir az çeynənmiş kimi görünə bilər, amma bu ifadənin altında "tolerantlıq", "dözümlülük", "xoşməramlılıq" kimi keyfiyyətlər də var.

Bəli, bizə düşmənlər kəsilmiş ermənilərdən fərqli olaraq biz gerçəkdən də qonaqpərvər xalqıq, hamıyla yolaşib yola getməyi bacarıyıq. Yüz illərlə öz bağrımızda başqa millətləri, etnik azlıqları yerləşdirmiş, barındırmış, qaynayıb-qarışmışıq.

Bəs ermənilər kiminlə qaynayıb-qarışmış, yola gedib? Heç kimlə. Bu gün Ermənistan regionun, eləcə də dünyanın ən monoetnik ölkəsidir. Orada ermənilərdən, bir də az sayda erməniləşmiş yezidi kürdlərdən başqa heç kəs yaşamır. İkincilər də zamanla ya sırf erməniləşəcəklər, ya da onları bir gün qırıb-çatıb qovacaqlar.

Bu günlərdə Tbilisidən Moskvaya uçan soydaşımızın təyyarədə yanında oturan və həli pisləşib ölən erməni xilas etməyə çalışması, başansız olduğu zaman hissə qapılıb kövrəlməsi hadisəsi də bizim ermənilərdən fərqlimizi göstərir.

Bu hadisənin qəhrəmanını qınayanlar da var. Onları başa düşmək olar, amma biz ermənilərlə savaşa-savaşa onları kimi olmalı, onlara birəbir oxşamalı deyilik. Bizə yaraşan müsbət mənada böyüklüyümüzü qorumaq, insani dəyərlərə önəm vermək hissimizi itirməməkdir.

İki gün öncə xalqımızın nə qədər duyarlı, mərhəmətli olmasını büruzə çıxaran bir hadisə də oldu. Test imtahanında 662 baş toplayaraq BDU-nun tələbəsi olmaq şansı qazanmış zərdablı qızın maddi imkansızlıq üzündən təhsilini davam etdirə bilməyəcəyinə dair xəbər (sonradan təsdiqlənəndə, ailə yardımından imtina etdi) çıxanda minlərlə adam bu duruma biganə qalmadı, yüzlərlə ailə yardım göstərmək istədi.

Özliyündə bu fenomendir. Bu qədər ailə heç tanımadığı bir qızı öz bağrına basmaq, ona sahib çıxmaq, yaşayış yeri vermək, oxutmaq təşəbbüsü göstərdi. "Öz balam kimi baxaram, qızım da tələbədir, universitetə bir gedib, bir gələr" yazanlar, redaksiyaya zəng edənlər, ailənin əlaqə nömrəsini axtaranlar vardı.

Bir bu deyil. Bəzən bahalı müalicəyə ehtiyacı olan uşaqlar, yeniyetmələr olur, əzizləri müraciət edir, biz də elan veririk. Duyarlı və imkanlı insanlar ailəyə əlaqə saxlayır, onların problemini həll etməyə çalışırlar.

Ancaq pis olan odur ki, bütün cəmiyyətlərdə olduğu kimi, bizdə də mövcud olan qazdan ayıq dələduzlar xalqımızın bu mərhəmət damarından sui-istifadə etmək, "yalançı xəstələr" in adına saxta bank hesabları açaraq, qısa müddətdə asanca varlanmaq yolu tuturlar.

Onlar bu hərəkətləri ilə həm gerçəkdən maddi yardıma ehtiyacı olan şəxslərin şansını oğurlayır, həm də yardımsevərliyi, xeyriyyəçiliyi aldaraq peşman edirlər. İnsanlar var ki, yüz min manatından keçər, bir körpəni xilas etməsi ilə qürur duyar, həmin pulu itki saymaz, amma kiminsə onu yüz manat aldatmasına təhəmmül etməz.

Bu baxımdan biz cəmiyyət olaraq gərəkdir qüsurlarımızı görə, deyək, bundan çəkinməyək, amma xeyirxahlıq, yardımsevərlik, qonaqpərvərlik, tolerantlıq kimi keyfiyyətlərimizi də "avamlıq", "əfəllik", "səfehlik" kimi qələmə verməyək.

Hər il sırf maddi çətinliyə görə təhsildən kənarda qalan kifayət qədər tələbə adını qazanmış gənclər olur. 662 bal toplayan Zərdab rayonunun Yarməmmədbağı kənd sakinini Ayten Şirinova kimi. Tələbənin qalmağa yeri, kirayə ev tutmağa imkanı və kitab-dəftər almağa pulu olmadığına görə o, təhsildən kənarda qala bilər. Təəssüf ki, Ayten kimi uşaqlar çoxdur. Onlar ali məktəbə qəbul olsalar da, hansısa bir rayondan, kənddən gəlib Bakıda yerləşmək, kirayə ev tutmaq, yemək, geyim, dəftərpulu problemini ailələr qarşılaya bilmədiyi üçün oxumaqdan imtina etmək məcburiyyətində qalırlar.

Bu isə Azərbaycanın gələcək savadlı kadrlarının, bir növ gələcəyinin yavaş-yavaş itirilməsi deməkdir. Bir çox ölkələrdə bu cür imkansız ailələrin övladlarının oxuması üçün dövlət müxtəlif tədbirlər planı hazırlayır, onlara güzəştlər edilir. Ötən il Azərbaycanda da imkansız uşaqların oxuması üçün tələbə kreditləri layihəsi təklif edilmişdir, həyata keçirilmədi. İndi ailələri bir sual düşündürür: övladını təhsil almağa göndərmək üçün haradan pul tapa bilərəm?

Mütəxəssislər hesab edir ki, dövlət bu cür imkanı zəif olan uşaqların oxumasını təmin etmək üçün müəyyən tədbirlər həyata keçirməlidir. Əks təqdirdə, təhsildən kənarda qalan gənclərin sayı ilbəil artacaq.

Maraqlıdır, maddi imkanı aşağı olan uşaqların təhsildən kənarda qalmaması üçün dövlət hansı tədbirlər görə bilər?

"XXI Əsr" Təhsil Mərkəzinin rəhbəri Etibar Əliyev təhsilin əlçatan olması üçün bütün dünyada bir sıra tədbirlər həyata keçirildiyini, ancaq təəssüf ki, Azərbaycanda belə bir təşəbbüs olmadığını bildirdi: "Bütün dünyada təhsilin əlçatan olması üçün bir sıra tədbirlər həyata keçirilir. Artıq "Pul-təhsildir" paradiqması ayaq tutub yeriməyə başlayıb. Yəni pulun varsa, oxuya bilərəm. Bizim maarifçi, vətənpərvər özəl orta məktəb sahibləri 5-10 istedadlı kasıb uşağa

İmkansızlığa görə təhsildən kənarda qalan tələbələr...

Etibar Əliyev: "İnsanların güzəranını öyrənməmiş təhsil haqlarını ya qaldırır, ya da sabit olaraq saxlayırlar"

Firudin Cəlilov: "Tələbələr üçün kredit üsulu tətbiq edilsə, heç kim təhsildən kənarda qalmaz"

sınca psixoloji sarsıntılar gəlir. İndi siz təsəvvür edin: Türkiyədə dövlət universitetlərinin hamısında çox cüzi "katqi payı" ödəməklə tələbələr pulsuz təhsil alırlar. Hətta xaricilər üçün təhsil haqqı da azdır. Məsələn, Hacıpəşvəri və İstanbul Universitetlərində xaricilər üçün təhsil haqqı 1000 manatdan aşağıdır. Məşhur Gülhanə Tibb fakültəsində təhsil haqqı bizim pulla 300 manatdır. Bu, Azərbaycan Tibb Universitetinin təhsil haqqından təxminən 10 dəfə azdır. Marmara Universitetinin Tibb fakültəsinin alimləri ciddi bir elmi kəşfə imza atdılar. Əlbəttə ki, pulsuz təhsilin hesabına".

Sabiq təhsil naziri Firudin Cəlilov bildirdi ki, tələbə krediti vasitəsilə bu cür problemləri aradan qaldırmaq olar: "İnkişaf etmiş ölkələrdə tələbələr gedib kredit götürürlər. Həmin tələbələr institutu qurtarana qədər həmin kreditlə bütün xərclərini ödəyir. Ev tutubsa kirayə pulunu, kitab alıbsa onun pulunu və s. İnstitutu bitirdikdən sonra isə o krediti qaytarmağa başlayır. Tələbə dövlətdən borc alır və təhsilini davam etdirir. Bizdə o sistemi qurmaq üçün mütəxəssislər işləməlidir. Kredit üsulu tətbiq edilsə, heç kim təhsildən kənarda qalmaz".

□ Günel MANAFILI

kvota ayırmırlar, bu faciədir. Varlıları oxudurlar. Türkiyədə imtahanda bal göstəricisinə görə ilk 2000 nəfərə yüksək səviyyədə aylıq təqaüd verilir. Təhsilin bütün pillələrində şagirdlərin və tələbələrin maddi sıxıntılarının aradan qaldırılması üçün hökumət səviyyəsində tədbirlər həyata keçirilməlidir. İnsanların güzəranını öyrənməmiş təhsil haqlarını ya qaldırır, ya da sabit olaraq saxlayırlar. Varlı şəxslər bir an özlərini kasıbların yerinə qoysunlar. Övladları ödənişli təhsilə düşsün. Lakin təhsil haqqını ödəyən bilmədiklərinə görə ali təhsil almaqdan məhrum olurlar. Təəssüflər olsun ki, bu hissələri yaşayan çox az adam tapıla bilər. Azərbaycan ali təhsil sistemi Boloniya Bəyannaməsinə qoşulub. Bu bəyannaməyə üzv olan ölkələrin böyük əksəriyyətində tələbələrə təhsillərini davam etdirmək

üçün çox kiçik faizli həm də uzunmüddətli kreditlər verirlər. Çox təəssüflər olsun ki, bizdə yaradılan "Maarifçi" Tələbə Kredit Fondu layihəsi özünü doğrultmadı. Söhbət layihə müəlliflərinin peşəkarcılığından getmir. Söhbət bu təşkilata lazımcı dəstək verilməməsindən gedir".

E.Əliyev maddiyyat məsələsinin gənclərin istəklərinin önündə çəpər olduğunu dedi: "Biz elə bir tarixi şəraitdə yaşayırıq ki, artıq ali məktəblərə ödənişli daxil olan tələbələrin maddi durumu təhlil olunmalıdır. Tələbələrin yaşayış xərcləri, onların geyimi, yeməyi və başqa xərclərini də nəzərə alsaq, kasıb təbəqə, necə deyirlər, uşaq oxuda bilməz. Maddiyyat məsələsi bizim gənclərin istəklərinin qarşısına çəpər çəkir. Bu da onların təhsil hüquqlarının pozulmasına gətirib çıxarır. Bunun arxa-

FHN çimərliklərdə təhlükəsizlik qaydaları ilə bağlı əhaliyə müraciət etdi

Fövqəladə Hallar Nazirliyi (FHN) çimərliklərdə təhlükəsizlik qaydaları ilə bağlı əhaliyə müraciət etdi.

APA-nın FHN-in saytına istinadən verdiyi xəbərə görə, müraciətdə bildirilib ki, nəzərdə tutulmamış ərazilərdə çimmək, çimmə zonasının işarələnmiş sərhədlərindən kənara üzmək, küləkli havada dənizə girmək, çimərlikdə gecələmək, sərxoş halda çimərlikdə olmaq, suda kobud hərəkətlər etmək, çimərlik-

də balıq tutmaq və xilaset digər qayıq və kiçik gəmilə texnikasından başqa lərlə çimərliyə daxil olmaq

qadağandır.

Müraciətdə qeyd olunub ki, çimərlikdə uşaqlar nəzarətsiz qalmamalı, xəbərdar edici nişan və lövhələrin göstərişlərinə, xilasedicilərin çağırış və tələblərinə sözsüz əməl edilməlidir.

"Qızmar günəş altında fasiləsiz dayanmaq, hava qaraldıqdan sonra suya daxil olmaq təhlükəlidir. Çimərliklərdə istirahət saat 09.00-dan 20.00-dək daha təhlükəsizdir. Unutmayın: Qaydalara biganəlik - həyatınıza təhlükədir. Təhlükə zamanı 112-yə zəng edin", - müraciətdə deyilir.

Dahi müğənni Müslüm Maqomayevin şəxsi adı - "Müslüm", istər Avropada, istər Amerikada "müsləman" mənasında işlədilir. Xarici qastrol səfərlərində müğənni öz adına bir o qədər fikir verməzdi. Ağlına belə gətirə bilməzdi ki, bir gün həmin ad öz sahibinə Avropada başağrısı gətirə bilər.

Bakıdakı bütün siyasi "süzgəcləri" birnəfəsə keçən Müslüm Moskvada bərk ilişir.

***

Moskvadakı rahat bir kabinətdə Müslümə yavaşca deyirlər: "Qastrol afişalarında "Müslüm" adı söz-söhbətə səbəb olacaq. Opera-estrada müğənnisinin bu ad altında çıxışları mümkün deyil müasir Avropada. Müsləman hara, opera sənəti, estrada hara? Afişalardakı "Müslüm" adı müştərilərimizi qaçırdacaq".

Gənc Müslümün başına bir vedrə soyuq su tökülər elə bil. Müğənninin lal etirazı, iri hərflərlə sanki sifətinə yazılır.

"Adınızı dəyişin təcili. Gələn il bu gün bu saatda sizi kabinətimdə salamlamağa indidən hazırım" - deyirlər ona.

***

Suyu süzülə-süzülə Bakıya qayıdan müğənninin başağrısı tezliklə yerli partiya rəhbərliyinə, şəxsən Heydər Əliyevə gəlib çatır. Partiya bonzaları - yeni rəhbər işçilər təklifi qəbul edirlər əvvəlcə. Tezəbazar istəyirlər hətta Müslümə təzə qondarma bir ad da versinlər. Müzakirəyə Heydər Əliyev qarışanda vəziyyət kökündən dəyişir:

"Bizim müsəlmanlar... siz dediyiniz kimi, "müslüm"lər, görünür, xaricdəkilərdən dəfələrlə ağıllı, istedadlıdır. Opera, estradada ən tanınmış Avropa sənətkarını belə yerində otuzdururlar. Afişalardakı "Müslüm" adını gören bütün müsəlmanlar Maqomayevi özünükü bilib dərhəl bilet alacaq bu konsertlərə. Bizdəki xalqlar dostluğuna heyran qalacaq, inanın".

***

Təhlükə uğurla birdəfəlik dəf edilir. Müslüm nə öz adını dəyişir, nə də ki dinini. Üzərində "Müslüm" kəlməsi parlayan çilgün afişalar bütün Avropa küçələrini bürüyür. İrççiləri diksindirir bərk. Opera-konsert saraylarının bilet kassaları önündə ilk dəfə müsəlmanlar səliqə ilə növbəyə düzülür. Növbənin bir ucu başlayır Parisdəki "Olimpiya" konsert zalından. Qurtarı Sena çayı sahillərində. Avropa qəzetləri ilk dəfə "müslüm" kəlməsini müsbət mənada öz məqalələrinə çıxarırlar.

"Olimpiya" konsert zalının direktoru Brüno Kokatrik nə gözələrinə inanır əvvəlcə o vaxt, nə də ki, qulaqlarına. Əlləri, səsi titrəyə-titrəyə bu "müslüm"ə təklif edir aralarındakı bir illik kontrakta imzasını atsın.

Müslüm masa üstündəki qələmə həsrətlə baxır... baxır... Başını bulayib:

"SSRI-də mənə çox vacib dövlət tədbirləri gözləyir. İki il sonrakı konsert proqramlarında adım var. Bağışlayın..."

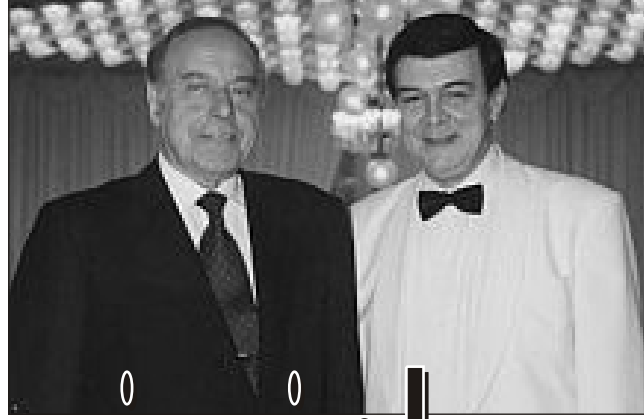
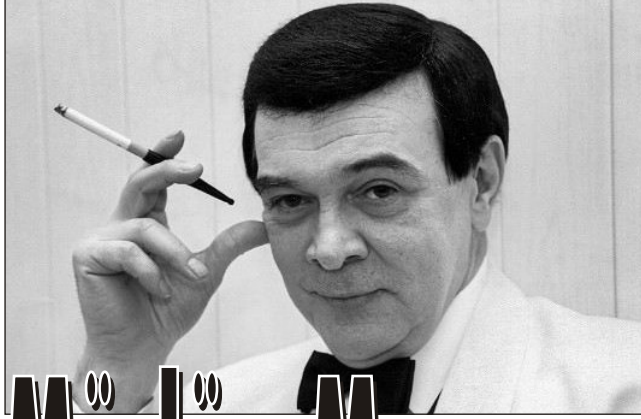
***

DOŞYƏ: Müslüm Maqomayev. Opera-estrada artisti.

DOĞUM TARİXİ: 17 avqust 1942, Bakı.

ULDUZ BÜRCÜ: ŞİR.

HOBBİSİ: Uşaqlıqından Po-

Müslüm Maqomayevi xaricə buraxmayanda

Heydər Əliyev nə edib - tarixin sensasiyası

İncə belli qadınlara və zərif qədəhlərə aludə olan mərhum müğənniyə təklif edilib ki, Avropaya gedə bilməsi üçün adını dəyişdirsin...

lad Bülbüloğlu ilə birgə astronomiya azarına tutulub. O vaxt dostlar əldəqayıma bir durbindən Bakı səmalarındakı ulduzları bir-bir nəzərdən keçiriblər. Sınıfəki divar qəzetinin bir ucunu həmişə Polad divara yapışdırıb, digərini Müslüm. "Nizami" kinoteatrı səhnəsində "Tarzan" filminə baxdıqdan sonra hər iki dostun səsi açılıb. Tarzan nəvələri Müslümün ifasında bütün Bakını titrədirmiş. Poladın ifasında isə yalnız divarın o biri tərəfindəki xəstə qonşuları. Dostlar arasındakı ilk çat məhz bu vaxt yaranıb axırda - 2004-cü ildə qalxıb lap kəlləçərxa.

***

SEHIRLİ ÜZÜK: Bu Tarzan nəvəsinin sorağı bir gün gedir çatır qonşu İrana. Şahənşah ailəsinin şəxsi dəvəti ilə Müslüm şah sarayına dəvət alır. Tehrana qara qəpiksiz yola düşən Müslüm Tehranın Mehabad aeroportunda çətin duruma düşür. Məcbur qalır çamandanları daşıyan hambalların xəcalətindən çantasındakı araqla çıxsin.

Rəhmətlik Rafiq Babayevin musiqi müşayiəti ilə sarayda bir-iki konsert verən Müslüm gör kimin - İran şahının... bəli, İran şahının həm şəxsi sevgisini qazanır, həm də...

Həm də qiymətli hədiyyələrini. Hədiyyənin sırasına qol saatı, ağız kipi qapalı nadir mücrü, nəhəng İran xalısı daxil imiş. Müslümün dediyinə görə, o, Şahbanu ilə öz aralarında Azərbaycan türkcəsində danışırdı.

***

Vətənə geri dönərkən Müslüm

***

lümə Moskva aeroportundakı gömrükçülər bərk ilişirlər. Deyirlər, mücrünü aç. Mücrüdəki ağır qızıl üzük gömrükçüləri çaşdırır. Biri deyir, üzüyü müsadirə edək bəlkə? Digəri, cavabında uzun-uzadı susur.

Yaxşı ki, aeroportda Müslüm qarşılayanlardan biri İran səfirliyinin nümayəndəsi olur. O, söhbətə qarışib gömrükçülərə öz iradını, təəssüfünü bildirəndə, hə... məmurların, necə deyirlər, fısı yadır. Axır Müslüm məcbur qalır üzüyü mücrüdən çıxarıb adsız barmağına taxsın.

Sonra o, bu üzüyüdən heç vaxt ayrılmır.

MÜSLÜMÜN MUZEYİ: Vəfatından sonra üzük müğənninin digər şəxsi əmanətləri ilə birgə düşür dostu Araz Ağalarovun şəxsi kolleksiyasına. "Crocus City Hall"un ikinci mərtəbəsində Müslümün şəxsi muzeyini yaradarkən o, həmin üzüyü unutmur. Götürüb qoyur muzey eksponatlarının düz göbəyinə. Sonralar Emin Ağalarovun 35 illik yubileyi zaman Tamara Sinyavskaya bu əmanəti yubilyara hədiyyə edir.

portretlərini. Ancaq mənə, müğənninin uzaq ulduzlara olan bu gizli sevdasını bilmədən, bərəsində düz-əməlli, dürüst bir fikir söyləmək əbədi. Belə portretlər, inanın tam olmayacaq.

Yəni bu opera-estrada ulduzu ilə, göydəki səma cisimləri arasında sanki əlaqə, rabitə telləri olub. Dünya astronomları deyirsiz elə-belə, boş yerə Günəş sistemindəki kiçik bir planeti 1997-ci ildə "4980Maqomayev" adına layiq görüblər? Yox... Mənə, yox...

Parisin məşhur Olimpiya zirvəsində - "Olimpiya" konsert zalında, düz iki dəfə - 1966-69-cu illərdə solo konsertlərdə çıxış edib, əsl anşlaq yaradan Müslüm, bəli, səmadakı ulduzlardan əsla seçilmirdi. İstedadı da kosmik miqyasda idi. Dünya ölçülərində deyil. O, üzü dənizə, üzü küləyə, uçurların dərinliklərinə, nəhayət, kosmosa ünvanlayırdı öz ifasını. Yəni o, öz istedadının ayağını yerdən çoxdan üzmüşdü. Belələrini isə...

Belələrini isə yer sakinləri, adi ifaçılar əsla sevmirlər.

***

"Qərarı qoy dostlar versin"

Ancaq onun sevgi dairəsi elə təkçə göy cisimləri ilə məhdudlaşmırdı. Lazım gələndə o, yer sakinlərini də eyni dərəcədə sevirdi. Öz ilk yer sevgisini o, Ofelya adlı bir Şərq gözəli ilə bölüşür. Atalığı, həm də əmisi Camal Müslimoviç Maqomayev, nənəsi Baydigül bunu bir gənclik şıltaqlığı bilirlər əvvəlcə. Ancaq görəndə yox ey... məsə-

lə ciddiləşir, 18 yaşlı Müslüm öz sevgilisini Bakıdakı Səadət Sarayına apara bilər, həə, keçirlər əks tədbirlərə. Biğ yeri təzəcə tərləmiş Müslümün pasportunu götürüb gizləyirlər. Ötürürlər bu pasportu qonşuluqdakı Olqa Kasparovna Çarskayaya.

Ancaq Müslüm tezliklə gedib bu sənədin yerini aşkarlayır. Sübut edir ki, canında təkçə müğənni yox, kriminalist, müstəntiq istedadı da var.

Onun həm pasportunu, həm saqqızını oğurlayan bir başı papaqlı tapılır, nəhayət. Kim olsa yaxşıdı bu başı papaqlı? Rəssam Tahir Salahov! O, bir gün Müslümə Tamara Sinyavskayanın pasportlarını götürüb basır cibinə. İkisini də Səadət Sarayına dartıb sürükləyir. Sevgi cütlüyünü, nəhayət, evləndirir. T. Salahov xatirələrində yazır: "Müslüm bərk həyəcanlı idi o an. Sakitləşə bilmirdi. Bunun birçə əlacı vardı - Müslümü molbert önündə əyləşdirib sakitləşdirmək. Ad qoymaq buna ki, guya portretini çəkirim".

Gördüyümüz kimi, o, bəzi vacib qərarlarını bilə-bilə özü vermirdi. İstəyirdi əvəzinə bunu çevrəsindəki ən yaxın dostu etsin. Bununla da öz sədaqətini, dostluğunu hamıya, ilk növbədə Müslümə nümayiş etdirsin.

Mərhum Heydər Əliyev - Müslümün bir sayılı himayədarı, bu vəzifəsinin öhdəsindən həmişə uğurla gəlmiş. Lazımı saatda, lazımı yerdə Müslümün əvəzinə qərar verməkdən çəkinməmiş. Heydər Əliyev Moskvadan qatarla Bakıya ayrılarkən, Tamara-Müslüm cütlüyü onu Tulaya qədər müşayiət edərmiş adətən.

Mənzərə gözünüzdə canlansın: Xüsusi dövlət qatırı... qazdan ayrılq mühafizəçilər arasından maneəsiz ötən Müslüm qatara daxil olub qapını taqqıldadır. Gümüş stəkanatlarda gətirilmiş çay dostlar bir müddət unudub Tulayadək şirin söhbətə qapılırlar...

***

Qəribəlikləri çoxdu rəhmətliyini. Belə incə qadınları, qədəhləri çox sevirdi o, Məşhur müğənni Edatə Pyexa ilə o dodaqlarını çox cütləyib Bakıda. Əri Mixail Broneveskini daim məcbur edib arvadının çarpayısı altına baxsın. İndiki Bülbül xiyabanına baxan eyvandan küçəyə çox qədəhlər tozlayıb. Pul yağdırıb aşıqıdakı piyadaların başına.

"Azərbaycan" nidasını Müslüm kimi hayqıran, tələffüz edən ikinci bir estrada müğənnisi tanımırəm bu dünyada.

Musiqi hissiyatının dəqiq ölçülərini Müslümdən öyrənmisəm mən.

Deyəsən, yanılmamışam.

□ Həmid HERİSÇİ

Son günlərdə mətbuatda yayılan fotoları və sosial şəbəkələrdə adına açılan profillə gündəmi zəbt edən sabiq baş nazir Surət Hüseynov sükutu pozub. Barəsindəki çoxsaylı sərt ittiham, təhqir və iddialarla bağlı eks-baş nazir ölkə.az saytına geniş müsahibə verib.

Müsahibədə əsas diqqətçəkən yer vaxtilə S.Hüseynovun qiyam qaldırdığı AXC-Müsavət hakimiyyəti ilə bağlı olan hissədir. Bu hissədə sabiq nazir o iqtidarda təmsil olunan şəxsləri ən ağır formada ittiham və təhqir edib, hətta özünün iddiasına görə, "azad etdiyi Azərbaycan torpaqları AXC-Müsavət iqtidarı tərəfin-

"Bu proseslərin onun öz dünyagörüşü, ağılı ilə aparılması inandırıcı görünmür"

Fazil Mustafa Surət Hüseynovun hansısa qüvvələr tərəfindən idarə edildiyi qənaətindədir

Neçə vaxtdır izi-tozu bilinməyən sabiq baş nazir Surət Hüseynov son günlər sosial şəbəkələr və mətbuatda peyda olub. Dərhal da onunla bağlı müzakirələr başlayıb. Xüsusilə facebook səhifəsində özü barədə yerləşdiriyi məlumat ciddi etiraz doğurub.

Adına olan profildə S.Hüseynov Azərbaycanın xalq qəhrəmanı, Qarabağ müharibəsi komandiri və Azərbaycanın o zaman ki gerçək prezidenti kimi təqdim olunub. Bu da ciddi etirazla qarşılanıb. Qəflətən sabiq nazirin gündəmə çıxmasının təsadüf olmadığı, onun xarici dairələrin, xüsusilə Rusiyanın əli ilə aktivləşdirildiyi barədə iddialar səslənir. Hətta Rusiyanın gələcək keçiriləcək prezident seçkilərində ondan alət kimi istifadə edib, ölkə iqtidarına təzyiq etmək niyyətinin olduğu vurğulanır.

Sabiq baş nazir status və şəxsi fotolarının altındakı rəylərdə sərt tənqidlərə məruz qalıb, ünvanına ciddi ittihamlar səslənir. Doğrudur, S.Hüseynov ölkə.az-a müsahibəsində facebookda adına açılan profile aydınlıq gətirərək, bunun özü tərəfindən edilmədiyini bildirib: "Sosial şəbəkədə adıma profilin yaradılmasından sonra xəbər tutmuşam. Həmin səhifədə mənim yeni fotolarım da yerləşdirilib".

Türk dilində S.Hüseynov adına olan profildə "halk kahramanı" kimi təqdim edilə də, əslində Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı kimi nəzərdə tutulduğu ehtimal olunur. Lakin hamıya məlumdur ki, 1992-ci ildə sabiq prezident Əbülfəz Elçibəy tərəfindən ona verilən bu ad ondan 1994-cü ildə Milli Məclisin qərarı ilə alınmışdır. Həmin vaxtlar S.Hüseynov "vətən xaini" ittihamı ilə həbsdə idi...

Məsələ ilə bağlı Böyük Quruluş Partiyasının sədri, deputat Fazil Mustafanın fikirləri öyrəndik. Partiya sədri bunları dedi: "Bu olduqca ciddi məsələdir. Bu proseslərin onun öz dünyagörüşü, ağılı ilə aparılması inandırıcı görünmür. Necə ki, 1993-cü ildə də öz ağılı ilə hansısa bir prosesi irəli aparmamışdı. Müəyyən qüvvələrin əlində alətə çevrilərək bunları etmişdi. İndi də görünür ki, müəyyən qüvvələrin bu istiqamətdə çalışmaları var. Hər halda, burada müəyyən dərəcədə araşdırma aparılıb, belə bir problemin ona məxsus olub-olmadığı dəqiqləşdirilməlidir. Başqa şəxslər tərəfindən də bunlar edilə bilər. Dəqiqləşəndən sonra buna hüquq-mühafizə orqanları reaksiya verməlidir".

□ Cavansir ABBASLI

Surət Hüseynov sükutu pozdu

iki sabiq baş nazir üz-üzə...

"Azad etdiyim torpaqları şərəfsiz ermənilərə satdınız" deyən keçmiş baş nazirə Pənah Hüseynovdan sərt cavab gəldi: "Şərləmək üçün istifadə edilən, kullanılan biridir..."

dən ermənilərə satılıb".

S.Hüseynovun AXC-Müsavət hakimiyyəti barədə dediklərini olduğu kimi təqdim edirik: "Mənim Rusiya ilə heç bir əlaqəm yoxdur. Vaxtilə Rusiyadan maddəli döyüşçülər gətirib Qarabağda döyüşürmüşəm, torpaqları azad etmişəm. Buna görə də onlara şəxsi cibimdən pul verməmişəm. Vaxtilə Rusiyaya məxsus hərbi hissələrdən məndən savayı heç kim silah-sursat götürməyib. Əgər götürülsə, o zaman iqtidarda olan AXC-Müsavətdən bir nəfər durub adını desin! Ancaq mən bunu etmişəm, üstəlik, Qarabağı azad etmək üçün rusları da girov götürmüşəm. Mən bunu məhkəməmdə də demişəm. Ancaq həmin o adamlar mənə qara yaxmaq üçün deyirlər ki, guya Surət Hüseynov Rusiyanın adamıdır, hakimiyyət çevrilişinə hazırlaşır və sairə. Ağıllarına gələni danışirlər. Bunları bazara çıxartsan, heç 3 qəpiyə də satmaq olmaz. Əvvəla, bu adamlar gedib öz keçmişlərinə baxsınlar ki, kim olublar. Sonra başqasına çamur atsınlar. Özlərinə düzgün qiymət verə bilmirlər, mənim haqqımda "savadsız idi" və sairə fikirlər səsləndirirlər. Sual edirəm ki, siz savadlı olub nə etmişiniz? Bu millətə, dövlətə bağlılaşmaz xəyanətlər etmişiniz. Vaxtilə Qarabağı ermənilərdən alırdım, nə qədər torpaqları azad etmişdim, AXC-Müsavət imkan vermədi, mənə qışqandılar. İndi gedib alın görüm, ala bilərsinizmi? Vaxtilə 220 yaşayış məntəqəsini ermənilərdən azad etmişdim. Bütün bu əməliyə

yatlara mən komandanlıq etmişdim. Mənim kimi adamları əllərinin içində qoruyub saxlamaq əvəzinə, baltalamağı üstün tutdular. Məni qışqanmağa başladılar, adımla "Vətən xaini" qoydular. Təsəvvür edin ki, milli qəhrəman birdən "vətən xaini" oldu. Xain sizsiniz, nəslinizdir. Ermənilərə qan udduran bir adam idim. Axı mən necə xain ola bilərdim? O vaxt mən də başqaları kimi cavanlıq edib kef çəkə bilirdim, pulum da, imkanım da var idi. Mənim peşəmdə hərbi deyil idi. Ancaq mən bunu Vətən və xalq üçün etdim. İnsanlar mənə inanıb komandan seçmişdi. Mən də onların etimadında girov götürməmişdim. Şəxsi cibimdən vəsait xərcləyirdim, dövlətdən kimsə mənə gətirib bir manat pul vermirdi... Məgər bu Vətən, dövlət tək mənim idi? Bəs o biri varlılar harada idilər? Həm kasıblara əl tuturdum, həm də müharibə edirdim. Müharibənin də xərcini özüm çəkirdim. O vaxt dövlətin də pulu yox idi. O zaman nə qədər desəm də, mənə bir təy-yarə alıb göndərilmədi. Dedilər ki, dövlətin pulu yoxdur. Məni təhqir edən həmin alçaq adamlara sözümdür ki, ay biqeyrətlər, mən müharibə edib, sənin namusunu qoruyanda, 220 yaşayış məntəqəsini azad edəndə, sən harada idin? Bunu dövlət etməmişdi, mən öz pulum və hörmətimlə etmişdim. AXC-Müsavət, bəs siz nə etdiniz? Mənim azad etdiyim torpaqları şərəfsiz ermənilərə satdınız! Sonra da mənə "vətən xaini" damğası vurmaq istədiniz".

S.Hüseynovun fikirləri ilə

bağlı AXC-Müsavət hökuməti dövründə baş nazir postunu tutmuş, Azərbaycan Xalq Partiyasının lideri Pənah Hüseynovun mövqeyini aldıq. O, "Birdən-birə Surət Hüseynovun peyda olması və sizləri təhqir etməsinə cavabınız nədir" sualımıza bu cür cavab verdi: "Bilirsiniz, Surət Hüseynov adamların diqqətini ölkənin hazırkı olduqca ciddi və aktual sosial, siyasi və iqtisadi problemlərindən yayındırmaq, gündəmi dəyişmək və indiki iqtidara qarşı real müxalifətdə olan milli qüvvələrin diqqətini dağıtmaq, onlara qara yaxmaq, böhtan atmaq, şərləmək üçün istifadə edilən, kullanılan bir subyektdir. Son illərdə bizim çevrənin Surət Hüseynov adı və mövzusunda məqsədlə şəkildə önəm verməməsi, qabartmağa çalışması bununla əlaqədardır. Bu adam siyasi fəaliyyətlə məşğul olmur və siyasi müxalifətin rəqibi deyil. 1994-cü ilin məlum oktyabr hadisələrinə görə, haqlı və ya haqsız olmasını bir tərəfə qoyaq, şəxsən mənə görə haqsız olma-yaq, özünü və yaxınlarını, minlərlə tərəfdarını, necə deyirlər, "ət maşını"ndan keçirmiş mövcud iqtidar və onların vəzifəli şəxsləri barədə qorxusundan cıncırını belə çıxartmayan, həbsxanalarda ölmüş silahdaşlarını xatırlamaqdan belə çəkinən, hətta füsət düşən kimi onların hökmlərini yerlənlərə və cəlladlıq edənlərə yaltaqlanmaq fursətini fəvriyyə verməyən bu sındırılmış adamın bu gün də davasını davam etdirən, ideyaları uğrun-

da savaşan AXC - Müsavət hakimiyyətinə və onun xadimlərinə dil uzatmasını görüb eşidəndə adam iyrenir. Lakin digər tərəfdən, necə deyirlər, "it əl çəkir, motal əl çəkmir" misalına bənzər hal yaranıb və onun hədəflərini indiki mənim məcbur olduğum kimi cavablandırmaq lazım gəlir.

Surət Hüseynov utanmadan deyir və onun bəzi maddəli məd-dahları da təkrar edirlər ki, o, Qarabağın 220 yaşayış məntəqəsini azad edib. Belə də həyasızlıq olarmı? 1992-ci ilin yay-payız hərbi kampaniyası dövründə Azərbaycan ordusunun, əsgər və zabitanın, könüllülünün, yüzlərlə minlərlə şəhid qanı bahasına azad etdiyi nailiyyəti necə özünü külləşdirmək olar? Məsələnin siyasi tərəfinə gəldikdə isə Surət Hüseynov AXC hakimiyyətə gələndə qədər və AXC hakimiyyətdən getdikdən sonra azad etdiyi bir metr vətən torpağını göstərsin, dediklərini qəbul edək. Məhz AXC-nin hakimiyyətə gəlməsi və Elçibəyin prezident seçilməsi nəticəsində ölkədə yaranmış ümumi siyasi vəziyyətə imkan vermişdi ki, Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında düşmən əlində olan torpaqların əlli faizi azad edilsin. Surət Hüseynov şəxsinin bir əhəmiyyəti var idisə, 1993-cü ilin iyun qiyamında qalib gələndən və rəsmən ölkənin bütün silahlı qüvvələrinə rəhbərliyin həvalə edildiyi baş nazir postuna yiyələndikdən sonra Surət Hüseynovun nəinki bir qarış torpaq azad edə bilmədiyini, əksinə, daha beş rayonun işğal edilməsini necə

izah etmək olar? Məhz Surət Hüseynovun rəhbərliyi ilə başlanan hərbi qiyam nəticəsində ölkədə yaranan siyasi xaos 1993-cü ilin yayında Kəlbəcərin və digər işğal olunmuş ərazilərimizin azad olunmasını nəzərdə tutan və ABŞ, Rusiya, Türkiyənin hazırladığı, ATƏM-in (indi ATƏT-red.) təşdiq etdiyi, Azərbaycan və Ermənistan Respublikasının qəbul etdiyi, hətta qondarma "DQR" cü il tarixində təsdiqləməyə məcbur edildiyi və müharibənin qurtarması demək olan siyasi planın gerçəkləşməsinin qarşısını aldı və düşmənin daha beş rayonumuzu işğal etməsinə şərait yaratdı. Bu, əsl milli xəyanət idi.

Surət Hüseynov deyir ki, o, cibinin pulu ilə Rusiyadan adam gətirib, bizim tərəfimizdə döyüşdürüb və guya buna görə ona Rusiyanın adamı deyirlər. Bu boş, mənasız cəfəngiyyəti o, hansı axmaq üçün nəzərdə tutur? Bəlkə Surət Hüseynova hansısa babası, ulu babasından xəzinə miras alıb? Bəzi sadələvh adamlar deyir ki, Surət Hüseynov Yevlax Yun Zavodunda direktor olanda ordan oğurladığı varidatı nəzərdə tutur. Hələ Surət Hüseynov direktor olmasdan üç il əvvəl faktiki

olaraq iflas edib, istehsal tənə-züllü keçirən Yevlax Yun Zavodunun daşını da satsaydı, 1992-cü ildə orduya sərf edilən vəsaitin heç milyonda bir hissəsini etməzdi. Fakt ondan ibarətdir ki, dövlətin öz vəsaiti və ayrı-ayrı mənbələrdən toplanmış, o dövr üçün kifayət qədər külli miqdarda olan vəsaiti Müdafiə Nazirliyi vasitəsilə sərəncam verən şəxslər bunu o vaxt da, indi də "şəxsi" vəsaitləri kimi qələmə verirlər və indi də bunu belə qələmə verməyə cəhd edirlər.

Surət Hüseynovun sayıqlamalarında iqtidar da maraqlı ola bilər. Ancaq indi 1993-cü ilin iyununda xidməti vəzifəsini yerinə yetirən onlarla hərbi qətlində təqsirkar olan, qanuni prezidentə qarşı silah qaldıraraq ölkədə xaos və qarışıqlığa səbəb olan və 5 rayonumuzun işğalında günahkar olan bu cümlərinin cəsərlənib meydana çıxmasında milli qüvvələrin də günahı var. Belə görünür ki, bəzilərinin qulağına səs deyib. Lakin əgər yenidən belə vəziyyət yaransa, milli qüvvələr deyir ki, Surət Hüseynov Yevlax Yun Zavodunda direktor olanda ordan oğurladığı varidatı nəzərdə tutur. Hələ Surət Hüseynov direktor olmasdan üç il əvvəl faktiki

□ Cavansir ABBASLI

İki il öncə baş verən qırıq qalmaqal nəticəsində Rusiya-Türkiyə münasibətlərinin gərginləşməsindən sevinçək olar Ermənistan hazırda narahat günlərini yaşayır. Əsas səbəblərdən biri isə Ankara və Moskva arasındakı "buz"ların nöinki əriməsi, üstelik, şimal qonşumuzun qardaş ölkə ilə hərbi sahədə əməkdaşlığını gücləndirməsidir.

isə Türkiyə və Azərbaycan tərəfdən möhkəmləndirildikdən sonra İrəvanı və bütün Ararat vadisini təhdid edəcək" - Səferyan danışıb.

Erməni ekspert Türkiyə tərəfinin S-400 sistemlərinin S-400 sistemlərinin birinin Ermənistanla sərhəddə yerləşdiriləcəyi haqda bəyanatını xatırladı. Deyib ki, həmin sistemlər təkcə Tür-

əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi, qardaş ölkənin hərbi bazasının Naxçıvanda, yaxud digər bölgələrimizdə yerləşdirilməsi kimi məsələlər idi. İndi Türkiyənin S-400-lərə malik olması və bu məsələdə Naxçıvanla əlaqədar gelişmələr çox mühüm məsələdir.

Politoloq Elxan Şahinoğlu da "Yeni Müsavat"a dedi

baycana qarşı işğalçı siyasətini davam etdirir. Türkiyə Azərbaycanın müttəfiqidir və Ermənistanla müəyyən təzyiqlər etmək imkanına malikdir ki, İrəvan siyasətini korrekt etsin. Mümkündür ki, Türkiyə S-400 raketlərinin bir qismini Ermənistanla sərhəddə yaxın ərazidə yerləşdirsin. Doğrudur, Ermənistanla sərhədi Ru-

Korrupsionerlər 2:1 hesabı ilə necə uduzdular?..

Hüseynbala SƏLİMOV

Heç bilmirəm, nədən başlayım... Diqqətim gah istefaya göndərilən Pakistan liderinə, gah da bu dəfə də Ukraynadan qovulmuş Gürcüstan prezidenti, daha doğrusu, sabiq prezident M.Saakaşviliyə yönəlir. Hələ onu demirəm ki, yadıma bir neçə ay bundan öncə istefaya göndərilən Cənubi Koreya prezidenti də düşür...

Bunların ikisi korrupsiyaya qarşı mübarizə aparalarının, biri isə, əksinə, korrupsionerlərin qələbəsidir. Hələlik, hesab "2:1"-dir və necə deyirlər, bizim xeyrimizdir...

Çox da uzağa getməyərək, elə bu üç detaldan müəyyən nəticələr çıxarıram. Ən birinci və məni sevindirən nəticə budur ki, bizim Asiya haqqındakı təsəvvürümüz dəyişir.

Cənubi Koreyanın adı dünyanın inkişaf etmişləri sırasında çox hallandığından orada cəmi bir neçə ay bundan əvvəl baş vermiş proseslər mənə bir o qədər təəccüblü görünmədi. Amma doğrusu, bizim dostumuz olan Pakistan haqqında bir o qədər də yüksək fikirdə deyildim. Sən, bir işə bax! Hətta baş naziri də istefaya göndərirlər...

Ukraynada isə bunun tərsi baş verir. Avropaya can atan, guya ki, bu yolda böyük məhrumiyyətlər yaşayan Ukrayna bir siyasətçinin tənqidi çıxışlarına dözə bilmir! Niyə? Ona görə ki, kobzarların ölkəsi neçə illərdir ki, oliqarxların və korrupsionerlərin əsiridir. Bunu hətta bir ara Avropa institutları da onların diqqətinə çatdırmışdı, maliyyə yardımlarını da azaldırdılar ki, Ukraynada böyük korrupsiya vardır və bu yardımlar Kiyevə çatmamış elə yolda talan ediləcək.

Saakaşvili haqqında isə artıq söz demək istəmirəm. Bir-cə ona təəssüf edərəm ki, gərək, bu adam Gürcüstan siyasətini tərk etməyeydi. Ona görə ki, son bir ildə orada nə edilmişdisə, hamısının əsasını Saakaşvili qoymuşdu və yazılarının birində ona zarafatla lap demokratiyanın Çe Qevarası adını vermişdim. Hərçənd, gürcülər bəzən ondan elə şeylər danışırlar ki...

Amma bunların mənim üçün mənası yoxdur. Əsas odur ki, Mixeil qardaşımız bu dəfə Ukraynada "qızıl inqilabı" etməyə çalışdı, di gəl, aqibəti Çenin aqibəti kimi oldu - öldürmədilər, sakitcə tutub pasportunu aldılar və dedilər ki, bizim işlərimizə qarşma...

Bu sətirləri yazarkən də ixtiyarsız olaraq yadıma elə F.Dostoyevskinin "Karamazov qardaşları" düşdü. Daha doğrusu, onun "Böyük İnkvizitor" bölməsi... Orada İnkvizitor İsa peyğəmbərə deyir ki, çıx get, burada biz özümüz səniz də qayda yaradacaq, çünki bu insanlara sən azadlığın yox, bir parça çörək lazımdır...

Saakaşviliyə də Ukrayna oliqarxları dedi ki, sən bizim işlərimizə qarşma, bura bizlikdir, özümüz idarə edirik...

Qərəz, belə-belə işlər... Yəne də yazının yarısını yazandan sonra birdən ağılıma gəldi ki, bunları niyə yazıram?

Bir neçə il əvvəl sən sənətdir. Bir fransız politoloqonun yazısını oxuyurdum. Yazırdı ki, getdikcə sağlar və sollar arasında fərqlər o qədər azalacaq ki, siyasətdə ən önəmli amil etik meyarlar olacaq...

Doğrudan da dünyada buna bənzər proseslər gedir. Vaxtilə A.Saxarov buna "konvergensiya" deyirdi - sağlar öz program və məramnamələrində sosial məsələlərə getdikcə daha çox yer ayırırlar, sollar isə azad rəqabətsiz və fərdi təşəbbüs olmadan iqtisadiyyatın inkişaf edə bilməyəcəyini daha çox anlamaya başlayırlar.

Belə halda, bir daha deyirəm ki, önə etik meyarlar çıxır. İnsanlar da baxır ki, gərək, yarışan siyasətçilərdən hansı daha çox mafiozdur, hansı daha təmizdir?

Məsələn, elə bu yaxınlarda fransızlar ölkənin ənənəvi siyasi arxitekturasından kənara çıxaraq üçüncü və gənc bir adama səs verdi...

Qayıdıram, bir daha Saakaşviliyə... Onun haqqında deyilən neqativ iddiaları nə təkbiz etmək iqtidarındayam, nə də təsdiq. Mən də bu adamı uzaqdan-uzağa tanıyıram. Amma, Vallah, prinsipial adam oxşayır. Bu adamda çatışmayan nədir? Hər bir azərbaycanlı ona bir məsləhət görürdü və deyirdi ki, alə, bir azacıq SİYASƏT in olsun da...

Belə "məsləhət"lərdən tamam uzağam... Düşünürəm ki, siyasət elə fırlıdaq, yaxud da fırlıdaqçılıq deməkdir. Yox, etik meyarlar siyasətdə bundan sonra daha çox öndə olacaq. Sadəcə, Saakaşviliyə çatışmayan bir cəhət var: o, yetərinçə MÜDRİK deyil...

Anlamır ki, insan deyilən məxluqların 80 faizi nə qəhrəmandır, nə də ki, böyük bir prinsip yiyəsi - adi insanlardır...

Bu cəhət ələlxüsus da inkişaf etməmiş ölkələrdə göstərir özünü. Elə ona görə də həqiqətən gərək bir azacıq da SİYASƏT in olsun...

"Naxçıvan hərbi istehkama çevrilməlidir"

Ermənistan Türkiyənin Rusiyadan aldığı S-400 raketlərinin şokunu yaşayır; **politoloq**: "Türkiyənin Naxçıvanda müasir silahları və raketləri ilə hərbi varlığının gücləndirilməsinə və rəsmiləşdirilməsinə ehtiyac var"

Söhbət Türkiyə ilə Rusiya arasında S-400 zenit-raketlərinin təchizatına dair əldə edilmiş razılışmadan gəlir. Ermənistan rəhbərliyi Qarabağla bağlı məsələni "həll etdiyini" düşünərək Ağrı məsələsinin həllini gələcək nəsilərə "vəsiyyət" etdiyi halda, Türkiyənin müasir silahlarla təmin olunmasından təbii ki, əndişələnəcək. Üstəlik, bu raketlərin ermənilərin iddia etdiyi Azərbaycan torpaqlarında - Naxçıvanda yerləşdirilməsi perspektivi onları çox qorxudur. Hər halda, yayılan son məlumatlar bunu deməyə əsas verir. Virtualaz.org xəbər verir ki, Ankara və Moskva arasındakı son anlaşma Ermənistan siyasi-hərbi dairələrində böyük narahatlıqla izlənilməkdədir. Bu sövdələşmədən çıxış edərək Ermənistandakı anti-Rusiya dairələri Moskvanın ermənilərə növbəti xəyanəti barədə danışımağa başlayıblar. Həmin dairələrdə deyirlər ki, Rusiya Azərbaycanla kifayətlənməyib ermənilərin digər düşməninə-Türkiyəyə də müasir silahlar satmağa başlayıb. Bu da uzunmüddətli planda Ermənistanla təhlükə yaradacaq.

Ermənistandakı beynəlxalq münasibətlər və təhlükəsizlik məsələləri institutunun rəhbəri Stefan Səferyan erməni KİV-lərindən birinə müsahibəsində deyib ki, Türkiyə Rusiyadan almağa hazırlaşdığı S-400 "Triumf" zenit-raket komplekslərindən birini Naxçıvanda yerləşdirə bilər. Onun sözlərinə görə, Türkiyə Naxçıvan əlahiddə ümumqoşun ordusuna təlim keçir və dəstək verir. "Əgər başqa yerlərdə Türkiyə Azərbaycanla kömək edə bilməsə də olduqca əlçatan olan Naxçıvanda Hava Hücumundan Müdafiə sistemləri yerləşdirə bilər. Naxçıvan

kiyən müdafiəsi üçün deyil, Azərbaycanın maraqları üçün də istifadə olunacaq. "Xüsusən də nəzərə alanda ki, Azərbaycanla Türkiyə arasında qarşılıqlı hərbi yardım haqqında müqavilə imzalanıb. Bu müqavilənin məzmunu məlum deyil, lakin Azərbaycanla Türkiyə arasında hərbi əməkdaşlıq ağılaşmaz dərəcədə dərinləşir. Deməli, bu planda S-400 sistemlərinin verilməsi Ermənistanı narahat etməlidir", - Səferyan bildirib. Rusiyadan aldığı "İsgəndər" raketləri ilə öyünən düşmən Türkiyənin aldığı bu sistemlərin Ermənistanla ciddi problem yaradacağından ehtiyatlanır. "Mən bilmirəm Rusiyada nə dərəcədə əmindirlər ki, həmin S-400 sistemləri onun bilavasitə maraq sferasında, o cümlədən Cənubi Qafqazda, Ermənistanla qarşı istifadə olunmayacaq. Ancaq qeyd etmək lazımdır ki, Rusiyanın hərbi müdafiəsi Ermənistan üçün o qədər də etibarlı olmayıb və tarix də bunu göstərib. Və təkcə bəyanatlarda deyil, praktiki hərəkətlərdə. Əlbəttə, bu, cavabı olmayan sualdır" - Səferyan əlavə edib.

Əslində son günlərin ən aktual məsələlərindən biri Rusiya-Ermənistan birgə qoşunların yaradılması fonunda Türkiyə-Azərbaycan hərbi

ki, **Türkiyənin Rusiyadan S-400 raket sistemlərini almasından Ermənistanın ciddi narahat olması anlaşılındır**: "Ermənistan Azərbaycana qarşı yürütdüyü işğalçı siyasəti səbəbindən Türkiyəni də özünə düşmən edib. Maraqlıdır ki, Rusiyanın Türkiyəyə satmaq istədiyi raketlər mövzusu gündəmə gələndə Ermənistan buna etiraz edə bilmirdi. Elə indi də Rusiya-Azərbaycan hərbi əməkdaşlığından fərqli olaraq, rəsmi İrəvan Rusiyanın Türkiyəyə silah satmasına açıq etirazını ortaya qoya bilmir. Ancaq Ermənistan hakimiyyəti bir neçə gündür özünə yaxın ekspertlər vasitəsilə etiraz səslerini ucaltmağa başlayıb, ağasından imdad diləyir. Aydındır ki, vassal dövləti heç kim eşitməz və Moskva "Ermənistan narahatdır" deyərək Türkiyəyə müasir raket komplekslərinin satışından vaz keçməyəcək".

Ekspertin sözlərinə görə, Ermənistan hakimiyyəti indi ona çalışır ki, Moskva həmin raketlərin heç olmasa sərhəddə yerləşdirilməyəcəyinə dair Ankaradan təminat alsın: "Ankara niyə belə təminat verməlidir ki? Türkiyə pulla aldığı həmin silahları torpaqlarının istədiyi bölgəsində yerləşdirmək hüququna malikdir. Ermənistan hakimiyyəti Azer-

siya qoruyur. Amma bu raketlər birbaşa Rusiyanın maraqlarına qarşı yönəlməyib. Necə ki, Rusiya Ermənistandakı modernləşdirilmiş hərbi bazaların nə Azərbaycana, nə İrana, nə də Türkiyəyə qarşı olduğunu bildirir, eləcə də Türkiyəyə açıqlaya bilər ki, raketlər istənilən sərhədin perimetri boyu yerləşdirilə bilər və bu raketlər üçüncü ölkələrə, o cümlədən Ermənistanla qarşı deyil. Ancaq həqiqət bundan ibarətdir ki, işğalçı siyasətini davam etdirdikcə Ermənistan özünü Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə istiqamətindən də təhlükəsiz hiss etməyəcək və etməməlidir". **E.Şahinoğlu qeyd etdi ki, Ermənistanda S-400 raketlərinin Naxçıvanda yerləşdirilə biləcəyindən də qorxmağa başlayıblar**: "Qoy qorxsunlar və onların bu qorxuları reallığa çevrilsin. Naxçıvan hərbi istehkama çevrilməlidir. Elə bir istehkama ki, Qarabağ istiqamətində başlanan savaş Ermənistanı həm Naxçıvana qarşı mümkün tərxiatdan çəkəndirməli, həm də elə bu istiqamətdən mümkün əks-hücumdan ehtiyatlandırılmalıdır. Bunun üçün isə Türkiyənin Naxçıvanda müasir silahları və raketləri ilə hərbi varlığının gücləndirilməsinə və rəsmiləşdirilməsinə ehtiyac var".

Qeyd edək ki, vaxtaşırı Naxçıvanda keçirilən Türkiyə-Azərbaycan ordularının birgə təlimləri işğalçı ölkədə çox böyük narahatlıqla izlənilir. Düşmən ölkədə narahatdırlar ki, Qarabağ müharibəsinin növbəti mərhələsinin başlanması halında Naxçıvanda qüvvələr 50-60 km-likdəki İrəvanı yer üzündən silməklə məsələyə birdəfəlik nöqtə qoya bilər. İndi də onların yuxusunu eşşək çəkən S-400 məsələsi gündəmə gəlib...

□ E.PASASOY

Qarabağın xilaskarı

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

(Əski filmin remeyki)

Gördüm saytda başlıq gedib ki, Surət Hüseynov sensasion müsahibə verdi, nə bilim nə dedi. Açıb oxuyuram, görürəm köhnə, it ilindən qalma mənasız söhbətlərdir. Surətin "Qarabağı alırdım, cəbhəçilər imkan vermədi" cəfəngiyyatını başlığa çıxartmaq da mövzunu xilas eləmir, çünki bu adam bunu hələ 1993-cü ildə çərənləyirdi.

Heç yadımdan çıxmır, müəyyən qüvvələrin toruna ilişib, "bir qismət çörəyini yemək" əvəzinə, böyük iddialara düşən bu cinayətkar 4 iyundan az sonra bir qrup qaçqınla görüşürdü, orda ağbırçək qadınlara fors eləyirdi: "Xanım, Qarabağın xilaskarı sizin qarşınızdadır". Az keçmədi xilaskar adının başqa iddiaçısı bu "xilaskarı" Rusiyadan sürüyüb getirdi. Bir müddət də şikayətləndirdi ki, türmədə kəmərasının işığını söndürmələr, guya qapısının ağzına it leşi atırlar və sairə. Hərçənd mən heç vaxt inanmamışam yapistlər öz maşalarına bu dərəcədə qəddar münasibət bəsləyiblər.

Bütün hallarda Surət Hüseynov Azərbaycanın müstəqillik dövrü tarixində qara ləkə kimi düşmüş bir adamdır, onun indi özünə bəraət qazandırmaq, başqalarını şərhləmək cəhdləri ürekbəlandırıcıdır. Kim danışsa da, bari sən sus. Ya da xidmətində durduğu rusların misalını yazsa ki, anlasın: "Kimin inəyi movuldasa da, sən sussan yaxşıdır". Dövlətə tabe olmayan hərbi hissə yaratmaq, orduyu Qarabağdan çəkib Bakıya hücum etmək, silahsız Milli Qvardiya əsgərlərini öldürmək - bunlar onun əli bulaşan qanlı hadisələrin cüzi hissəsidir. İndi elə danışır sanki biz Marsdan gəlmişik.

Əlbəttə, Azərbaycan tarixini hazırda elə hətərən-pəhərən yazırlar, elə cəfəngiyyatla doldururlar ki, istənilən "sürətlər" burada özünə uydurma qəhrəmanlıq salnamələri qayımaq həvəsinə düşürlər. 1993-cü il bir yana qalsın, indi cəmiyyətimizə 2003-cü il, hətta 2013-cü il haqda əfsanələr yedizdirirlər. Hitlerin sevimli təbliğat naziri Göbbels müəllimin "Yalanı çoxlu təkrar et, axırda hamı inanacaq" şüarının necə praktik vəsait olduğunu aydın görürük. Bu bir növ hipnoz praktikasıdır. Xalqı uyudub başına istənilən oyunu açmaq üsuludur.

Əgər telekanalizasiyalara diqqət eləsəniz orda yeknəsək, şamp, sanki bir ağızdan çıxmış ifadələr dayanmadan təkrarlanır. Hətta hazırlıqlı, heqiqətləri bilən adam belə bunlara bir müddət baxsa tora düşüb axına qoşular, bizim doğrudan xoşbəxt olmağımıza inanar. Üstəlik, alternativ informasiya imkanlarını boğanda, müstəqil jurnalistika susdurulanda bu yalançı xoşbəxtlik duyğusu daha möhkəmlənir. Sovet adamları həm də buna görə özlərini problemsiz, başqa dünya ölkələrinə nisbətən fəlakətlərdən uzaq sayırdılar. Çünki qonşu şəhərdə atom stansiyası partlayırdı, ancaq sənə xəbər verilmirdi. Bir ev o tərəfə təyyarə düşürdü, xəbərini olmurdu. Aşqabad batırdı, Bakıda bayram eləyirdilər. Repressiya, terror, müharibədə ölənlər, təbii və qeyri-təbii fəlakətlər - hamısı qalın senzura qadağası, sikkə pərdəsi altında ört-basdır edilirdi. Nəticədə Brejnev çıxıb özünü müharibə qəhrəmanı, az qala Berlini təkçə almış adam kimi təqdim edirdi. İndi "Qarabağı almışdım" deyən səydaşlar kimi... Özü də bunun xəbəri yoxdur, biz iki il qabaq Qarabağı almışdıq, hamı da Cocuq Mərcanlıya qayıdıb.

Ancaq əlbəttə, burada yaxanı qırağa çəkmək olmaz. Necə deyirlər, mənə bir dəfə aldatsan, sənə ayıb olsun, ikinci dəfə aldada bilsən, mənə ayıb olsun. Əgər belə səydaş tiplər bizi 1993-cü ildə fəlakətlərə sürükləyə bilibsə, demək, bizim özümüz fəlakətli durumda olmuşuq. Bir cəhət də maraqlıdır ki, bizdə xilaskarlar adətən yayda peyda olurlar. Görünür, cəmiyyətimiz istidən çox genişlənir, xilas nöqtələri, tutmaq üçün qulpları daha ələ gələn olur.

Bu məqamda gözüme bir xəbər də dəydi və sanki hipnozdan ayılmış kimi oldum. Xəbər də Tağı Əhmədovun Azərbaycan Tibb Universitetinə prorektor qoyulmasından bəhs olunurdu. Açıqı, hər şey gözləyirəm, ancaq burda bir az ağ eləyiblər deyə düşündüm, çünki Tağı müəllim metro sahəsindən birbaşa tibb elminin tədrisinə sıçrayış eləsə, bu, bizim analoqsuz dövlətimiz üçün də nəşə yeni şey sayılmalıydı. Xəbəri bir daha diqqətlə oxudum, sən demə, göz aldatması olmuşam: burada Tağı Əhmədov adlı başqa bir adamdan bəhs edilmiş.

Ancaq ideya kimi pis deyil - halal xoşunuz olsun, işlədin.

Böyük güclərin bir-birinə əzələ nümayişi - kritik gəlişmə

ABŞ-Rusiya münasibətlərində kritik gərginlik artan xətlə davam edir. Ancaq belə görünür ki, gərginlik hələlik pik həddinə çatmayıb. Bunu tərəflərin davranışlarından da sezəmək mümkündür. ABŞ-ın vitse-prezidenti Maykl Pensin iki gün öncə Tiflisə səfər eləməsi bu qənaətə şübhə yeri saxlamadı.

"Yeni Müsavat" ötən sayında xəbər verdiyi kimi, Pens səfər çərçivəsində həm də NATO təlimlərini izləyib və istər Gürcüstan, istərsə də bütövlükdə bölgənin taleyi üçün böyük önəm daşıyan bəyanatlar səsləndirib. Eyni zamanda sanki Rusiyayı daha çox qıcıqlandırmaq üçün məhz Tiflisde elan edib ki, prezident Donald Tramp artıq Moskvaya qarşı sət sanksiyalar qanunu imzalayıb.

Bu harasıdır, ABŞ-ın 2-ci şəxsi Tiflisde Gürcüstanı Amerikanın əsas strateji tərəfdaşı adlandırıb, ölkəsinin Gürcüstanın ərazi bütövlüyünü və NATO-ya üzvlüklə bağlı söylərini dəstəklədiyini bəyan edib, habelə Vaşinqtonun Abxaziya və Cənubi Osetiyanın işğalı ilə heç vaxt barışmayacağına bəyan edib. "Biz Gürcüstanda təhlükəsizliyin güclənməsi ilə bağlı söylərimizə sadıq. ABŞ Gürcüstanla münasibətlərin gələcəkdə daha da möhkəmlənməsinə hazırdır". Bunu da Pens deyib.

Yeni faktiki surətdə ABŞ Azərbaycanın qərb qonşuna hər növ təhlükəsizlik təminatı verib. Ən önəmlisi odur ki, M.Pens Gürcüstandan - Rusiyanın "burnunun ucu"ndan Kremlə hədəleyici mesajlar göndərərək, ona "əlcək" atıb.

Əlbəttə ki, söhbət ilk növbədə Gürcüstanla qarşı Rusiya təhlükəsi əleyhinə ABŞ təminatından gedir - o Rusiya ki, Gürcüstanın bir hissəsini illərdir işğal altında saxlayır, o Rusiya ki, 2013-cü ildə sülhməramlı libasını soyunaraq, Abxaziya və Cənubi Osetiyanı işğal edib və bu iki separatçı qurumun müstəqilliyini birtərəfli qaydada tanımaqla oradakı işğalçı Rusiya ordusuna legitimlik statusu verməyə çalışır.

Maraqlıdır ki, Gürcüstanda NATO təlimlərinin davam etdiyi vaxtda və M.Pensin səfərindən sayılı günlər sonra Rusiya prezidenti Vladimir Putinin Gürcüstanla - daha doğrusu, işğal altındakı Abxaziya gedəcəyi xəbəri yayılıb. Bu bərdə informasiyanı RBK saytı özünün etibarlı mənbələrinə istinadən yayıb. Səfər 2008-ci il Gürcüstan-Rusiya "5 günlük" müharibəsinin başlama tarixinə - 8 avqusta təsadüf edəcək.

Qısa ziyarət çərçivəsində Putinin Abxaziyanın "prezidenti" Raul Xacimba ilə görüşəcək. Qeyd edək ki, prezidentin mətbuat katibi Dmitri Peskov

Putin ABŞ-ın atdığı "əlcəyi" götürdü - 5 hədəf, biri də Qarabağ...

Vitse-prezident Maykl Pensin Tiflisdən verdiyi hədəleyici bəyanatdan bir həftə sonra Rusiya prezidenti işğal altındakı Abxaziya gedəcək; Kreml başçısının "dal qapı"dan Gürcüstanla girməsi Bakıya da mesajdır?..

səfərə bağlı sualı cavablandırmaı. Bu isə o deməkdir ki, ziyarət, hər halda, baş tutacaq. ABŞ vitse-prezidentinin hay-küylü Gürcüstan səfərinə cavab xarakterli gedişin zəruriliyi bu qənaəti gücləndirir ki, azaltmır. Artıq rəsmi Tiflis Putinin səfəri ilə bağlı sət bəyanat yayaraq, bunu Pensin səfərinə cavab reaksiyası kimi qiymətləndirib. Putin bundan əvvəl Abxaziyada 2013-cü ildə olub.

***
Putin Gürcüstanla "arxa qapı"dan səfər eləməklə ən azı 5 hədəf güdür:

1. Vurğulandığı kimi, bu, öncəliklə ABŞ-ın Gürcüstanda (Cənubi Qafqazda) möhkəmlənmək və onu öz nüfuz dairəsinə salmaq söylərinə və siyasətinə cavabdır;

2. Pensin konkret Tiflis bəyanatlarına və orada davam edən NATO təlimlərinə cavabdır. ABŞ-a mesajdır ki, Rusiya heç bir halda bölgədəki maraqlarından geri çəkilməyəcək;

3. Səfərin məhz "5 günlük" müharibənin başladığı günə - avqustun 8-nə salınması da təsadüfi deyil və Kremlin postsovet məkanında işğalçı siyasətinin davam edə biləcəyinə vurulan aydın işarədir (az öncə Cənubi Osetiyada Bakı-Supsa neft kəmərinin bir hissəsi işğalçı rus hərbiçiləri tərəfindən nəzarətə götürülmüşdü);

4. Bu, həmçinin postsovet məkanındakı separatçı rejimlə Moskvanın aşkar dəstəyinin bir nümayişidir. Deməli, belə bir mesajdan Azərbaycana da pay düşür. Yeri gəlmişkən, Putindən az öncə Rusiya baş nazirinin müavini Dmitri Roqozin Moldovanı Dnestryanı bölgədəki separatçı rejimlə, "200 minlik Rusiya vətəndaşı" ilə hədələmişdi;

5. Nəhayət, Gürcüstanda NATO təlimləri gedə-gedə Putinin Gürcüstanla gəlməsi ABŞ-a, Qərbe özünəməxsus güc nümayişidir, Pensin atdığı "əlcəyi" götürməkdir.

***
 Maraqlıdır ki, bu arada hətəta Rusiya hakimiyyətinə loyal siyasi qüvvələrin Putine təzyiqlə artmağa başlayıb. O sırada Kremlin "danışan dilləri"ndən olan Vladimir Jirinovskinin son açıqlaması təəccüblü olmaqla yanaşı, diqqətçəkicidir. Jirinovski deyib ki, hazırkı Rusiya hakimiyyəti artıq özünü tükətdib (axar.az).

"Mən Kremlə getmək üçün prezident seçisini gözləməliyəm. Əgər hazırkı hökumət hakimiyyətdə qalsa, heç nə edə bilməyəcək. Ona görə ki, hökumət artıq özünü tükətdib. Mən Kremlə getsəm, Ukraynada dərhal nizam bərpa olunacaq. Qıyamçılar Kiyeve qədər gedəcəklər. Yaxın Şərqdə nizam bərpa olunacaq. Biz Suriya prezidentinə bütün xarici qoşunları öz ərazisindən çıxarmasına kömək edəcəyik. Biz Çinlə danışib, koreyalıları birləşdirəcəyik. Yeni Koreya bütöv və nüvə silahsız olacaq. İndiki hökumət bunları edə bilməz", - deyərək Jirinovski aqressiv tonda bildirib.

Həm Putinin Abxaziya səfəri, həm də Jirinovskinin bu bəyanatı Rusiya siyasi istəb-ləşməsində ABŞ və "Yaxın xaric"lə bağlı nə dərəcədə böyük gərginliyin, qəzəb və aqressiyanın yaşandığını bir daha təsdiqləyir. Ancaq bu arqressiya ən əvvəl Rusiyanın özünə ziyan vuracaq. Çünki məsəl var, deyirlər, "Sirkə nə qədər tünd olsa, öz qabını çatladar".

□ Siyasət şöbəsi

Hazırda dünya gündəminin əsas mövzularından biri Rusiya-ABŞ, Rusiya-Qərb münasibətləridir. Hər keçən gün təhlükəni rəsmi Moskva üçün daha da artırır. Son üç ildə sanksiyalar qarşısında dirəniş göstərən Kremlin gücü də getdikcə tükənir. Artıq bir sıra ekspertlər Rusiyanın yaxın tarixdə çöküşünün reallaşacağını, nəhəng dövlətin bir neçə hissəyə ayrılacağını proqnozlaşdırırlar.

Azərbaycan acısından da məsələ müxtəlif cür dəyərləndirilir. Region dövlətləri üçün hər zaman təhlükə mənbəyi olan Rusiyanın çökəcəyi təqdirdə Azərbaycanın üzünə günəş doğacağı, itirilən ərazilərimizin geri qaytarılması üçün münbit şəraitin yetişəcəyi bildirilir. Bunun əksini düşünenlər də var.

Politoloq Elxan Şahinoğlu Rusiyanın SSRİ-dən güclü dövlət olmadığını bildirdi: "Demək mümkün deyil ki, Rusiyanın SSRİ kimi dağılma ehtimalları yüksəkdir. Onsuz da Rusiya ətrafındakı dövlətlər müstəqilliklərini qazanıb. Rusiya imperiyası yoxdur. Rusiya Gürcüstan və Ukraynayı parçaladı. Nəticədə Qərbin də sanksiyaları ilə üz-üzə qaldı. Amerikanın "beyin mərkəzləri" Rusiyanı necə zəiflətməyi qarşılarına məqsəd qoyublar. Amma zəiflətmə və ölkəni dağıtma kimi anlayışlar fərqlidir. Amerikanın Rusiyanı dağıtmaq niyyətinin olduğunu düşünürəm. Sadəcə, Kreml indiki qəsbkar siyasətindən çəkilmək üçün onu zəiflətmək siyasəti aparılır. Rusiya nüvə dövlətidir. Əgər dağılırsa, nüvə silahı kimin əlində olacaq? Vladimir Putinə nə qədər bəyənməsələr də, tənqid etsələr də, heç olmasa o, oyun qaydalarına əməl edir, nüvə silahı və ordunu nəzarətində saxlayır. Bu baxım-

ABŞ Rusiyanı parçalasa, Azərbaycanca günəş doğacaq mı...

Elxan Şahinoğlu: "Amerikanın Rusiyanı dağıtmaq niyyətinin olduğunu düşünürəm"

Əhəd Məmmədli: "Rusiya dağılsa, nəinki Azərbaycanca, bütün regiona, dünyaya günəş doğacaq"

dan, Rusiyanın parçalanmasını mümkün saymıram. 90-cı illərdə Rusiyanın parçalanmasından daha çox danışılırdı. İqtisadiyyatı bərbad idi, Çeçenistan və Dağıstanda müharibə aparılırdı, Tataristan geniş muxtariyyət tələb edirdi. Amma Rusiya bütün bu təhlükələri önləyirdi. Bəli, biz də Rusiyanın siyasətindən narazıyıq. Çünki Ermənistanı açıq dəstək verir. Rusiya dağılırsa, sərhəd olduğumuz Şimali Qafqazda silahlı insidentlər baş verə bilər. Bu da ölkəmiz üçün ciddi təhlükələrlə nəticələnə bilər. Biz, sadəcə, Kremlin siyasətini dəyişməsinə istəyirik. Rusiyanın dağılmasının qəlpələri ətrafa yayılır və biz də tuta bilərik".

"Sivilizasiyalar və

konfliktlər" Analitik Mərkəzinin rəhbəri **Əhəd Məmmədli hesab edir ki, Rusiyaya qarşı tətbiq edilən sanksiyalarla onu çökdürmək mümkün deyil:** "Bütün imperiyalar sonunda çökməyə məhkumdur. Gec-tez Rusiyanı da bu aqibət gözləyir. Amma İndiyə gəldikdə hələ ki Rusiyanın çökəcəyini görmürəm. Bu cür sanksiyalarla Rusiyanı çökdürmək mümkün olmayacaq. Əksinə, bu, rus xalqını daha da sıx şəkildə Putinin ətrafında birləşdirəcək. ABŞ Rusiyanı həqiqətən çökdürmək istəyirsə, daha real addımlara əl atmalıdır. 1979-cu ildə SSRİ Əfqanıstana daxil olanda Qərb ölkələrinin qəlpələri ətrafa yayılır və biz də tuta bilərik".

Rusiya Avropa ölkəsi olan Ukraynanın bir hissəsini işğal edib, amma gələcək Rusiyada keçirilən futbol üzrə dünya çempionatında iştirakdan bu ölkə məhrum edilmədi. Amma edilə bilərdi, edilməli idi də. Və yaxud nə vaxta qədər ki, Avro-

pa tam olaraq Rusiya qazından imtina etməyəcək, Amerika rus hakimiyyətinin ən yüksək əşelonuna (Putin və ətrafı) sanksiyalar tətbiq etməyəcək, onların Qərb bankları, ofşor zonalarda pullarına, mülklərinə həbs qoyulmayacaq, Rusiyaya hansısa

sarsıdıcı zərbədən danışmaq düşünürəm ki hələ tezdir. Rusiya dağılandıqdan sonra bir neçə ölkəyə bölünəcək. Ruslar üçün ən yaxşı halda onlardan ancaq milli respublikalar qopacaq. Ən pis halda isə ərəblər kimi onlara yerə parçalanacaq. Rusiya Federasiyası dağılandıqdan sonra rus xalqının yeni formatda ayağa qalxması, dirçəlməsi mümkündür, amma bir şərtlə, spirtli içkilərdən tam şəkildə imtina etməlidirlər. ABŞ özü də indi heç də yaxşı vaxtlarını yaşaymır. Prezident-Konqres, prezident-senatorlar arasında qarşıdurma İndiyə qədər görünməmiş həddə çatıb. Amerika-Avropa münasibətləri gərgindir. Lakin yenə də ABŞ-Rusiya qarşıdurmasında birincilər üstün görünür. Və Rusiya dağılsa, nəinki Azərbaycana, bütün regiona, dünyaya günəş doğacaq. Heç şübhəsiz, şər imperiyası SSRİ-nin varisi Rusiya Federasiyasının dağılması labüddür. Lakin bunun baş verməsi üçün Ağ Ev Kremlə qarşı Reyqan siyasəti aparmalıdır. Obama siyasəti heç yaramadı, Trampın isə başı hələlik özünə qarşı. ABŞ Rusiyanı ancaq yuxarıda qeyd edilən nüanslar nəzərə alınsa sarsıda bilər. Bu olan halda ancaq rus xalqı sevimli diktatorları Putindən üz döndərə və ona qarşı üsyana qalxa bilər. Rus tarixində də 20-ci əsrə gətirsək, həm həmin əsrin əvvəlində, həm də sonunda Rusiyada iki üsyan baş verdi və hər iki üsyanda mövcud sistem dağılsa da, imperiya başqa adla qorunub saxlanıldı. Üçüncü inqilab baş versə, bu dəfə dövlət quruluşu ilə bərabər dövlətin özü də dağılacaq. Rusiya Suriya bataqlığına sürüdülsə və oradan istədiyi kimi çıxmasa, bu Rusiyanın sonu olacaq".

□ **Cavanşir ABBASLI**

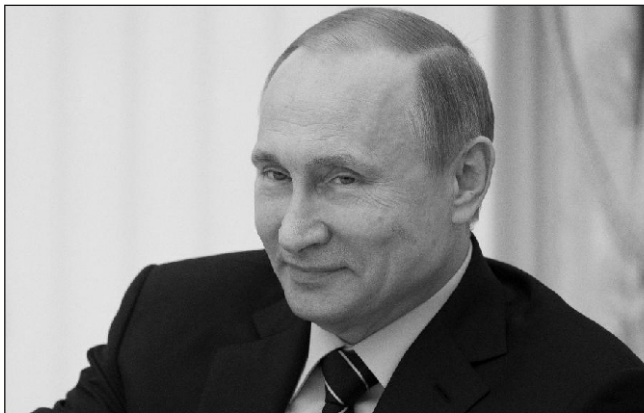
Putinsiz Rusiya - Ermənistan üçün fəlakət

Ermənilər Rusiyanın indiki liderinin hakimiyyətdən getməsinə özlərinin fəlakəti sayır; **politoloq:** "Ermənilərin indiki şəraitdə əzik, qorxaq, antipatik Sərkisyanla müqayisədə xarakteri olan Putini lider kimi görmələri təəccüblü deyil"

ABŞ Rusiyaya qarşı növbəti sanksiya qərarlarını qəbul etməkdə israrlıdır. Dünyanın iki nəhəng ölkəsinin üz-üzə qalması beynəlxalq aləmə təsirsiz qalmayacağı şübhəsizdir. Xüsusilə də artıq ehtiyat fondu tükənən Rusiyanın ağır iqtisadi sanksiyalarla üz-üzə qalması imperiya varisinin müttəfiqləri və Ermənistan adlı forpostunda ciddi narahatlıqlar yaradıb.

Ermənistandakı ekspertlər Rusiyanın sanksiyalar səbəbindən tənəzzül dövrü yaşadığı son dövərdə ölkəyə gələn pulların ciddi şəkildə azaldığını bildirirlər. Ancaq diqqətçəkən odur ki, erməni hiyləgərliyi yenə də öz sözünü deyir. Belə ki, Rusiyanın ağır dönəmində Ermənistan ənənəsinə sadıq qalaraq ağasını dəyişməyə qərar verib və üzünü Qərbə döndərməkdədir. Gürcüstandakı son NATO təlimlərində Ermənistanın da iştirak etməsi bunu əyani təsdiqləyir. Ancaq qəribədir ki, Kreml hələlik dönmək Ermənistanına bununla bağlı heç bir irad bildirməyib.

İstənilən halda Ermənistan-

da anlayırlar ki, Rusiyasız onlara çox çətin olacaq. Çünki Azərbaycan torpaqlarını Rusiyanın köməyi ilə işğal altında saxlayan İrəvan Moskvanın başının özünə qarışdığı dövərdə Qarabağın sahibi ilə üz-üzə qalacağını və sarsıdıcı məğlubiyyətə uğrayacağını yaxşı bilir. Elə Ermənistandakı son hay-küyün səbəblərindən biri də budur. Ermənistan xarici işlər nazirinin keçmiş müavini, fəvqəladə və səlahiyyətli səfir Arman Navasardyan deyib ki, ABŞ-in tətbiq

etdiyi sanksiyalardan sonra İrəvanın işi çətin olacaq. Çünki Ermənistan ABŞ və Rusiya arasında maneəvə bilməyəcək.

Virtualaz.org xəbər verir ki, Navasardyan jurnalistlərlə söhbətində ABŞ-in dünyada iqtisadi planda liderlik etdiyini, hərbi planda isə Rusiyanın ABŞ-la bir səviyyədə olduğunu deyib. Ermənilər xüsusilə də Rusiyanın indiki prezidenti Vladimir Putinin hakimiyyətdən getməsinə özləri üçün fəlakət sayırlar. Erməni diplomatın sözlərinə görə, soyuq müharibə-

dən sonra Rusiya çökmüşdü, ancaq Vladimir Putin ölkəni bu vəziyyətdən çıxardı, hərbi baxımdan ABŞ-la eyni səviyyəyə qaldırdı. Bu isə ABŞ-ın ürəyincə deyil. Navasardyanın fikrincə, ABŞ-ın siyasəti birbaşa Putinə qarşı yönəlib, bu, bəzi erməni dairələrində də müşahidə olunur. Erməni diplomat hesab edir ki, Putin getsə Ermənistan indiki gününə şükür eləməli olacaq. "Çoxlarını Putin çəkindirir. Türkiyə məsələsində, Qarabağ məsələsində və bir çox digər məsələlərdə. Nədir, yoxsa siz hesab edirsiniz ki, Moskvada

ancaq müstəsna olaraq erməniyönlü siyasi xadimlər oturublar? Xeyr, orada Türkiyənin, Azərbaycanın da xeyli müdafiəçiləri var. Ona görə də Putin getsə, biz indiki günümüzdə şükür eləməli olacağıq" - Arman Navasardyan bildirib.

Zahirən belə görünə bilər ki, bu da növbəti erməni hiyləsidir. Ermənilərin zaman-zaman bu kimi yarınmalarının çox şahidi olmuşuq. Ola bilsin ki, indiki dövərdə onlar Putinə yarınmaların bir yolu kimi Rusiya liderini əvəz-

lunmaz sayırlar. Amma hər kəs bilir ki, Qarabağ hadisələrinin ilk illərində hakimiyyətdə Putin deyildi, amma Ermənistan yenə də Rusiyanın dəstəyini alıb torpaqlarımızı işğal etdi. Eyni zamanda Rusiyanın Ermənistanda hərbi bazası mövcuddur ki, Putin hakimiyyətdə oldu-olmadı, bu müqavilə qüvvədə qalacaq. Moskva və İrəvan hələ yenincə birgə qoşun yaradılmasına girişiblər, bu da faktıdır. Bəs ekspertlərimiz nə düşünür? Putinsiz Rusiya Ermənistan üçün nə deməkdir? Rusiya prezidentinin dəyişməsi Ermənistan münasibətinin dəyişməsinə, Qarabağda ədalətin bərqərar olmasına səbəb ola bilərmi?

Politoloq Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, erməni ekspertlərinin Putinə xilaslar kimi baxması təbii qəbul olunmalıdır: "Ermənilər ölkələrinin tamamilə Rusiyanın idarəçiliyində olduğunu yaxşı başa düşürlər və faktiki olaraq Rusiya prezidentinə öz dövlətlərinin başçısı kimi yanaşırlar. Ermənilərin siyasi lideri yoxdur, tarix boyu da olmayıb. Onların bacardığı ən yaxşı iş başqalannın sifarişini icra etmək, xəyanət toxumu səpmək, terror törətməkdir. Bu regionda ermənilərin mövcudluğunu Rusiya təmin edib, erməni dövlətini Rusiya yaradıb... Təbii ki, bütün bunlar Moskvanın geosiyasi maraqlarının təmin olunması üçün edilib. Ermənilər bu prosesdə alət, vasitə funksiyasını yerinə yetiriblər. Bu baxımdan, yaşadıqları ərazinin statusundan asılı olmayaraq Ermənistan üçün Rusiyanın paytaxtı hər zaman siyasi mərkəz olaraq qalıb". **E.Mirzə-**

bəyli bir həqiqəti xatırladı ki, ermənilər həmişə güclülərin yanında olublar, güclü himayəçi axtarıblar: "Ermənilərin indiki şəraitdə əzik, qorxaq, antipatik Sərkisyanla müqayisədə xarakteri olan Putini lider kimi görmələri təəccüblü deyil. Digər tərəfdən, ermənilər yaxşı başa düşürlər ki, Rusiyanın demokratikləşməsi onların himayə olunmasının sonunu deməkdir. Çünki demokratik Rusiya ayağını yorğanına görə uzadacaq, vətəndaşının mənafeyini düşünəcək, perspektivsiz inteqrasiya modellərinə milliyətlər xərcləməyəcək, silah-sursat, hərbi texnika hədiyyə etməyəcək. Demokratik Rusiya tarixi ona bəxş etdiyi, nəhəng resursları olan ucsuz-bucaqsız əraziləri ilə kifayətlənəcək və bu ərazilərin potensialından istifadə edərək iqtisadiyyatını inkişaf etdirəcək. Bu isə o deməkdir ki, Ermənistan Rusiyaya lazım olmayacaq". **Amma politoloq qeyd etdi ki, o, ermənilərdən fərqli olaraq, Putinin getməsi ilə Rusiyanın dəyişəcəyini düşünür:** "Rusiyada demokratik institutlar çökmüş vəziyyətdədir. Onların dirçəldilməsi üçün uzunmüddətli islahatlara ehtiyac var. Son 15 il ərzində Rusiyada yürüdümlən zombiləşdirmə siyasəti 90-cı illərdə rus insanının şüurunda baş verən demokratik dəyişikliklərə ciddi zərbə vurub".

Nəzərə alsaq ki, V.Putin hələ növbəti dönmə üçün də prezident olmaqda israrlıdır, onda Ermənistandakı vay-şivənin, sadəcə, görüntü olduğu və demagogiyaya xidmət etdiyi ortaya çıxır.

□ **Cauid TURAN**

Bir neçə gün əvvəl yanımdan keçəndə tələsdiyimdən, sadəcə, ona sədəqə verib keçmişdim. Bu günə günəşin yerə od ələdiyi günortanın vətəsində asfalt üzərində oturmuş bu qocanı söhbətə tutmaqdan vaz keçə bilmədim.

"20 Yanvar"dan Qələbə meydanına doğru uzanan magistral yolun kənarında, hasara söykənib oturmuş ağ-birçəyin dərdi başından aşır. İnsan ürəyində nə qədər əzablar gəzdirmiş? "Kim-sən, hardan gəlmişən, ay nə-nə?" - deyər soruşanda bir anlıq gözleri alacalandı. Deyəsən, indiye qədər yanından ötüb-keçən adamlar ona bu sualı verməmişdi. Diksinən kimi oldu, sanki kiminsə onu bu zümlərdən xilas edəcəyinə ümidi artdı. Suallarına göz yaş içərisində cavab verdi söhbət boyu.

"Balam Tərtərın Marquşevan kəndində şəhid oldu" - deyəndə, düzü, qulaqlarıma inanmadım. Təkrar soruşdum. Təsdiqləmək üçün əlini atıb çantasından sənədlərini çıxartdı. Biri şəxsiyyət vəsiqəsi, digəri şəhid ailəsi üzvünün vəsiqəsi... Sifət cizgiləri-

nə, əllərinin qırışına, qabarına baxanda azı 90 yaş vermək olar. Amma demə, yanılmışam.

Ilyasova Sultan Baylar qızı 1938-ci ildə Kəlbəcərin Zar kəndində anadan olub. Atası əslən Naxçıvan Muxtar Respublikasının Şərur rayonundandır.

"Allah ermənilərin beləsini versin, o vaxt lənətə gəlmiş ermənilər kəndimizə təpəlib, ara qarışanda atamgil Şərurdan didərgin düşüblər və Kəlbəcərə köçüblər. Anamsa Qazaxdan Mirmehdi ağanın qızıdır" - deyir. Şəhid olan ciyərparalarından da göz yaş içində danışır: "Aslan, Asim, Akif, Mehdi, Arif Xankişiy oğlu... 40 günə 5 oğul itirdik... Balamı bomba göyə uçurtdu, heç meyiti tapılmadı. İndiyə qədər gözləyirəm ki, qayıdacaq" - deyib hönkürür.

Nəvəsinin müalicəsi üçün dilənən Sultan nənənin acı taleyi

Müvafiq qurumların və imkanlı şəxslərin şəhid anasına dəstək olmasına ehtiyac var

Ətrafdan keçənlərin də diqqəti bizə yönəlidir. Ağbirçəyi birtəhər sakitləşdirməyə çalışıram.

Davam edir: "Qızım qaradaşımın dağına dözmədi, öldü. İki balası qaldı. Nəvəmin də başında qəlpə yarası var. Şəhid balamın Asimin balası Elşad 26 yaşındadır. Qaraciyəri yaman gündədir. Burada dilənirəm ki, bəlkə balamın dərmanlarını almağa köməyim deydi".

Kəlbəcərin işğalından sonra isə özü Bərdədə, hərbi şəhəriyyə yaxın ərazidə yaşadığını deyir. Ardınca bildirir ki, nəvəsinin vəziyyəti ağır olduğundan Hikmət müəllim həkimlərə müraciət edib və onu dərhal xəstəxanaya qaldırıblar: "Mənə general Hikmət Həsənov çox böyük kömək olub. Allah da ona kömək eləsin!"

Günəş şüası altında dayanmağın mümkünsüz oldu-

ğunu görüb nənəni kölgəlik bir yerə aparmaq istəyirəm, ancaq razılaşmır: "Bax, əllərimi də gün yandırır. Amma nə edim? Əlacım yoxdur. Deyirəm bəlkə nəvəmin müalicəsi üçün mən də beş-on manat yığa bildim. Amma daha dözə bilmirəm, özümün ağciyərimdə yara var".

Söhbət boyu dəfələrlə nəfəsinin daralması, öskürəkdan boğulması da dediklərini təsdiqləyir...

- Nənə, nə vaxtdan burdasan?

- 8 gündür.

- Şəhid anası olduğunuz üçün təqəddür alırsınız?

- 100-cə manat. Onu da ailəsi alır.

- Burada camaat sizə gündə nə qədər kömək edir?

- 30-40 manat.

- Bəs gecələr harada qalır-san?

- Hər gecə birinin evində.

- İstəyirəm sizin vəziyyətinizlə bağlı əlaqədar təşkilatları, imkanlı adamları xəbərdar edim. Nə sözlünüz, müraciətiniz varsa, buyurun! Kimdən kömək istəyirsiniz?

- Kim kömək edə bilər-sə...

Ayrılkən yenə dua edir: "Qurbanın olum, bala, yaz, bəlkə mənim dərdimə yanın tapıla. Başına dönüm..."

Şəhid anasının belə ağır durumda olması ikiqat faciəvi haldır. Amma istənilən halda, bir anaya, onun xəstə övladına sahib çıxmaq çox böyük savab iş olardı. Adı Sultan olan nənə bu gün acınacaqlı tale yaşayır, çox təəssüf ki...

Mövzunu diqqətdə saxlayacağıq və bu ailənin taleyi ilə bağlı müvafiq qurumların mövqeyini öyrənməyə çalışacağıq.

□ **Elşad PAŞASOY**

Etibar Elkin yaşasaydı...

"Artıq 18-ci dəfədir ki, mərhum Etibar Ağanın doğum gününü - 69 yaşını onsuz qeyd etmək məcburiyyətindəyəm"

18 ildən artıqdır ki, aramızda yoxdur. 18 ildən artıqdır ki, o, xatirələrdə yaşayır. Haqqında məqalələr, şeirlər, kitablar yazılır, tədbirlər keçirilir. Bir sözlə, yaddan çıxır. Onun qurduğu ideyalar tam sağlam bir xətlə yüksəlişə doğru gedir. Etibar Elkin elə bir sistem qurub ki, bu və ya digər formada o sistem həmişə var olacaq. Həyatla mübarizə aparın, milləti, vətəni üçün bir çözümlər axtaran insanların böyük əksəriyyəti sonda gəlib onun üzərində dayanır. 1999-cu ilin yanvarından iki oğlu ilə birlikdə vəhşicəsinə qətlə yetirilən bu böyük ruh aliminin yaddaşlarında qalan xatirəsi təkə faciəli ölümü, qırılmış ömrü deyil. Bəlkə də ümumiyyətlə bu deyil. Necə ki, İmam Hüseyin (ə) Kərbəla hadisəsindəki mövcudluğu təkə müsibətdə qararlaşımayıb. Peyğəmbərimizin (s) sevimli nəvəsi öz ailəsi, doğmaları, yaxınları ilə birlikdə qətlə yetirilsə də, o hadisənin sevincli, nikbin tərəfləri, dünyamız üçün, İslam

üçün müjdəsi də var. Etibar Elkinin həyat salnaməsi, ömür tarixçəsi də faciəyə köklənməməlidir.

Şərəfli ömür yaşayan bir insanın ölümü faciə olduğu qədər də qürurdur. Çünki bu, şəhadət zirvəsidir. Mühəribədən kənarında, öz doğrusu və dürüst əqidəsinə görə şəhid olanlar hərbi meydanında şəhid olanlardan min dəfələrlə azdır. Çünki tarixdə ideya daşıyıcılarının rolu qol gücü olanlardan daha böyük əhəmiyyət daşıyır. Etibar Ağanın qurduğu ədalət yolu, Ali Həqiqətə aparın yolu isə çoxşaxəli və ideal idi, sağlam idi, bəyənələn idi. Bu böyük insan əsrlərlə mövcud olan və insanlığın düşmənləri tərəfindən məhv edilən, dondurulan onlarla ənənəni, milli ruhu yenidən bərpa edib üzə çıxarmışdı. İnsanların astral azadlığının mümkünlüyünü ortaya qoymuşdu, onu çoxlarına daddırmışdı. O dad nə qədər ki, əhəmiyyəti-

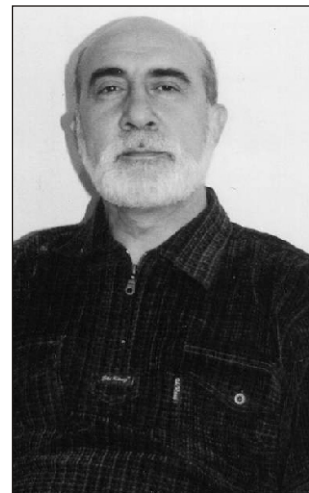
ni itirməyib, Etibar Elkin də yaşayır.

Məlum qətdən dərhal sonra onun haqqında az qala onu tanıyan hər kəs yazırdı, hər kəs danışdı. İlk illər daha çox cinayət hadisəsinin açıq-gizli məqamlarından və xatirələrdən bəhs edilirdi. Çünki bir rəsmi statistika, digəri isə yaşanılmış və sadə görünən həyat hekayətləri idi. Əslində bunu ortalığa qoymaq, paylaşmaq o qədər də çətin deyil. Amma illər keçdikcə bu istiqamətdə zəifləmə nəzərə çarpdı. Çünki Etibar Ağanın yanında olduğu müddətdə onu nə qədər sadə görsələr də, illər keçdikcə insanlar onun daha böyük olduğunu gördü, onun əzəmətini hiss etdi. Bu əzəməti qələmə almaq və insanlara çatdırmaq isə kifayət qədər çətin idi. Xatirələr danışıldı, qurtardı və yeni mərhələ başladı. Yeni mərhələdə isə hər kəs olmadı. Artıq tarix və proses-

lərin gedişatı bu insana fərqli yanaşmalar, daha dərin araşdırmalar tələb edirdi. Məhz bu periodda ziyalılar, tanınmış insanlar ortaya çıxdı. Etibar Elkin irsini anlayan, onun missiyasını dərk edən yaradıcı insanlar ələ qələm aldı, onu insanlara çatdırdı. Hətta bu, o qədər yüksək səviyyədə oldu ki, bu ruh alimini sağlığında tanımayanlar belə onu tanıdı, haqqında mütərəqqi fikirlər söylədilər.

Bu gün onun haqqında bəlkə də Etibarsız 18 ilin başlanğıcında olduğu qədər danışılmır, yazılmır. Amma bunu onun ideyalarına aparın xətt, onun qoyduğu təməllərin təbliğatı əvəzləyib. Həyatımız nə qədər ağır mərhələnin keçidində olsa da, bu insanın yetimləri tərəfindən qazanan hər bir uşqun onun ruhunu şadlandırır, onun qəbrini daha da nurlandırır.

Bu dünyada işıqlı adam o qədərmi çoxdur?

Bu dünyada xilaskar missiyalı fatehlər o qədərmi boldu? Bu dünyada Xeyrixahlıq, Mərhəmət, Etibar göstərənlər o qədərmi gözə dəyir? Bu etibarsız dünyanın Etibarı o qədərmi çoxdur?

Xeyr! Azdır.

Barmaqla sayılacaq qədər az. Həsərlə gözələnəcək qədər azdır. Çünki o, bu məmləkətə seçilərək göndərilmiş Allah carçısı idi.

Son zamanlar bir düşüncə məni heç tərk etmir: əgər Etibar Elkin yaşasaydı, nələr olardı? Nə qədər utopik səslənsə də, bildiyim yalnız odur ki, bu gün fərqli bir mənzərə görəcekdik. Əgər o, yaşasaydı, Qərb iyrənçilikləri cəmiyyətə bu qədər sirayət etməzdi, milli-mənəvi dəyərlər palçığa batmazdı, insanların qiyməti bu qədər ucuzlaşmazdı, insanların kütləvi ayrılıqları,

yadlaşması baş verməzdi. Əgər o, yaşasaydı çox şeylər fərqli olacaqdı, çox şeylər...

***

Artıq 18-ci dəfədir ki, mərhum Etibar Ağanın doğum gününü - 69 yaşını onsuz qeyd etmək məcburiyyətindəyəm. Yenə də avqustun 3-də gün ərşə qalxanda Yasamal qəbiristanlığına üz tutub onun son mənzilini ziyarət edəcəyəm. O son mənzil ki, son 18 ildə oranı minlərlə insan pir kimi, ocaq kimi ziyarət edib, dərdlərinə əlac tapıb. Həmin gün yenə də yaxınları - dost-tanışları, tələbələri, doğmaları iki oğlu ilə birlikdə uyuyan Etibar Elkinin məzarı önündə onlu əyallara dalacaq, onun yoxluğuna heylsilenəcəklər. Amma onun möhtəşəm ruhunun başımız üstündə pərvaz etdiyini görənlər də olacaq. O ruh ki Azərbaycanı bütöv görmək üçün, mənəvi kamilliyə yetişməyimiz üçün, böyük millət olmağımız üçün günü bu gün də narahatdır. Gəlin, biz də öz növbəmizdə millətimiz üçün Etibar Elkin ənənələrinə sadıq qalaq və milli irsimizi, tarixi möhtəşəmliyimizi əldən verməyək, bu böyük ruhun narahatlığına son qoyaq!

Qoy Ulu Yaradan bu çətin və şərəfli yolda bizə yar olsun! Amin!

□ **Səbuhi RƏHİMLİ**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Ermənistan-Azərbaycan,
Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında
həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,
Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

Xəbər verdiyimiz kimi, ABŞ-ın Rusiyaya qarşı yeni və sərt iqtisadi sanksiyalar paketi qəbul etməsi Moskvanın Güney Qafqazdakı yeganə forpostu olan Ermənistanda da həyəcan yaradıb. Bu da təbiidir. Çünki işğalçı ölkə olan-qalan iqtisadiyyatı və iqtisadi göstəriciləri ilə bütünlüklə Rusiyaya bağlıdır. Biz hələ onun Kremldən siyasi-hərbi və təhlükəsizlik asılılığını demirik.

Müşahidələr göstərir ki, Amerikanın müttəfiq Rusiyaya qarşı yeni sanksiyaları Ermənistanı daha çox narahat edir. Müşahidə edilən həmçinin odur ki, ermənilər Rusiya ilə Azərbaycan torpaqlarının işğal ortaq olmasına rəğmən, sanksiyaların ağır nəticələrinə ortaq olmaqdan yayınmağın yolunu axtarırlar. Bu xüsusda düşmənlərdəki bəzi ekspert rəyləri diqqət çəkir. Onları təqdim edirik.

Məsələn, Ermənistan xarici işlər nazirinin keçmiş müavini, fəvqəladə və səlahiyyətli səfir Arman Navasardyan hesab edir ki, ABŞ-ın tətbiq etdiyi sanksiyalardan sonra Ermənistanın vəziyyəti çətin olacaq, çünki Ermənistan ABŞ və Rusiya arasında daha manevr edə bilməyəcək.

Navasardyan görə, ABŞ dünyada iqtisadi planda liderlik eləsə də, hərbi planda Rusi-

Naxçıvanda S-400 raketləri? - Düşmənin daha bir təlaşi

Türkiyə ilə Rusiya arasında S-400 zenit-raket raketlərinin təchizatına dair əldə edilmiş razılaşma Ermənistan siyasi-hərbi dairələrində böyük narahatlıqla izlənilməkdədir. Virtualaz.org xəbər verir ki, bu sövdələşmədən çıxış edərək Ermənistandakı anti-Rusiya dairələri Moskvanın ermənilərə növbəti xəyanəti barədə danışımağa başlayıblar.

Bu dairələrdə deyirlər ki, Rusiya Azərbaycanla kifayətlənməyib ermənilərin digər düşməninə - Türkiyəyə də müasir silahlar satmağa başlayıb. Bu da uzun müddətli planda Ermənistanı təhlükə yaradacaq. Ermənistandakı beynəlxalq münasibətlər və təhlükəsizlik məsələləri institutunun rəhbəri Stefan Səfəryan erməni KİV-lərindən birinə müsahibəsində deyib ki, Türkiyə Rusiyadan almağa hazırlaşdığı S-400 "Triumf" zenit-raket komplekslərindən birini Naxçıvanda yerləşdirə bilər. Onun sözlərinə görə, Türkiyə Naxçıvan əlahiddə ümum-qoşun ordusuna təlim keçir və dəstək verir.

"Başqa yerlərdə Türkiyə Azərbaycana kömək edə bilməsə də, olduqca əlçatan olan Naxçıvanda Hava Hücumundan Müdafiə sistemləri yerləşdirə bilər. Naxçıvan isə Türkiyə və Azərbaycan tərəfdən möhkəmləndirildikdən sonra İrəvanı və bütün Ararat vadisini təhdid edəcək" - Səfəryan deyib.

Erməni ekspert Türkiyə tərəfinin S-400 sistemlərindən birinin Ermənistanla sərhəddə yerləşdiriləcəyi haqda bəyanatını xatırladı. Deyib ki, həmin sistemlər təkə Türkiyənin müdafiəsi üçün deyil, Azərbaycanın maraqları üçün də istifadə olunacaq. "Azərbaycanla Türkiyə arasında hərbi əməkdaşlıq ağırlaşmaz dərəcədə dərinləşir. Deməli, bu planda S-400 sistemlərinin verilməsi Ermənistanı narahat etməlidir", - Səfəryan bildirib. Onun sözlərinə görə, bu sistemlər Ermənistanın malik olduğu "İsgəndər" raketlərinə də problem yarada bilər.

"Mən bilmirəm Rusiyada nə dərəcədə emindirlər ki, həmin S-400 sistemləri onun bilavasitə maraq sferasında, o cümlədən Cənubi Qafqazda, Ermənistan qarşı istifadə olunmayacaq. Ancaq Rusiyanın hərbi müdafiəsi Ermənistan üçün o qədər də etibarlı olmayıb və tarix də bunu göstərib. Və tək bəyanatlarda deyil, praktiki hərəkətlərdə. Əlbəttə, bu, cavabı olmayan sualdır" - Səfəryan əlavə edib.

Qarabağ

Rusiyaya qarşı yeni sanksiyalar

Ermənistanı xofa salıb

İrəvan işğal ortağı olan Moskvanın itkilərinə ortaq olmaq istəmir, amma yayınmaq yolunu da bilmir; **erməni şərhçi:** "Ruslar bizi sakit buraxmayacaq, ölkə daxilində təzyiqlər artıracaqlar..."

yanın ABŞ-la bir səviyyədədir. Onun fikrincə, soyuq müharibədən sonra Rusiya çöksə də, Vladimir Putin ölkəni bu vəziyyətdən çıxarıb, hərbi baxımdan ABŞ-la eyni səviyyəyə qaldırıb ki, bu da ABŞ-ın xoşuma gəlmir. Erməni diplomatın qənaətinə, ABŞ-ın siyasəti birbaşa Putinə qarşı yönəlib və bu, bəzi erməni dairələrində də müşahidə olunur. O hesab edir ki, Putin getsə, Ermənistan indiki gününə şükür etməli olacaq.

"Çoxlarını Putin çəkindirir - Türkiyə məsələsində, Qarabağ məsələsində və bir çox digər məsələlərdə. Yoxsa siz hesab edirsiniz ki, Moskvada ancaq müstəsna olaraq erməniyönlü siyasi xadimlər oturub? Xeyr, orada Türkiyənin, Azərbaycanın da xeyli müdafiəçiləri var. Ona görə də Putin getsə, biz indiki günümüzdə şükür etməli olacağıq" - Arman Navasardyan bildirib.

Musavat.com-un məlumatına görə, "Aravot" qəzetinin şərhçisi Ruben Meqrabyan isə hesab edir ki, yeni sanksiyalar Putin rejiminin bütün əsas dayaqlarına, Rusiyanın hərbi və iqtisadi potensialına, onun ölkə xaricində təsir imkanlarına sistemli zərbə deməkdir. "Sanksiyalar paketi ilə Rusiyanın Ermənistandakı fəaliyyəti bütünlüklə qanundan kənar qoyulub və cəza təsiri altına düşəcək. "Qazprom" və "Rosneft" Ermənistanda öz inhisarçı mövqələrini saxlayır,

Günün sualı: işğalçı Ermənistan Rusiyadan elə-belə, heç bir bədəl ödəmədən, "Dağlıq Qarabağla birgə" uzaqlaşsın Qərbin qucağına düşə bilərmə?

Rusiyanın boru xətti, Rusiyanın təbliğatı maşını işləyir, üstelik, erməni vergi ödəyicisinin boynuna "birgə hərbi qruplaşma" qoyublar. Ermənistandakı korrupsioner-oligarxik sistem isə Rusiyanın erməni "törəmə müəssisəsi"ne çevrilib".

Erməni şərhçi daha sonra yazır: "Bizim ölkənin siyasi müstəvisinin böyük bir hissəsində belə bir sualı verməyə öyrəşməyiblər: əgər Moskvanın həm iqtisadi, həm hərbi, həm də təhlükəsizlik rıçaqları sıfırlanmağa başlasa, onlar nə edəcəklər? Ermənistanın siyasi müstəvisində adətən "öyrəşiblər" ki, əbədi olaraq

belə davam etməlidir. İyulun 28-də ABŞ-ın və Britaniyanın Ermənistandakı səfirləri vahid bir mövqə sərgiləyərək bəyan etdilər ki, "təhlükəsizlik və müdafiə sahələrində çox vacibdir ki, Ermənistan kiminlə əməkdaşlıq edə biləcəyini öz müəyyən eləsin". Ancaq ABŞ səfiri də Ermənistanı mane ola bilməyəcək, əgər biz öz çiyimizi sanksiyalar təzyiqlə altına qoyub dünyadan təcrid olunmağa çalışacağıqsız".

Meqrabyana görə, rəsmi İrəvanı nəinki çətin günlər gözləyir, onlar artıq çoxdan çətin günlər yaşayırlar: "Ay-

dındır ki, məntiqə zidd olan publik iddialarla diplomatiya aparmaq çətinidir. Hərgah... buna görə günahkar kimdir? Vaxtında fikirləşmək və bir neçə sadə şeyləri hesablamaq lazım idi, nəinki indiki anaxronik reallıqların əbədiyyətinə ümid etmək. Ruslar bizi sakit buraxmayacaq, bu aydındır, onlar bütün imkanları ilə ölkə daxilində təzyiqlər artıracaqlar. O da istisna deyil ki, Moskva İrəvandan tələb edəcək ki, KİV-lərdə və vətəndaş cəmiyyətində "qayda-qanun" yaratsın, habelə Rusiya təmas xəttində gərginliyi artıracaq və psevdo-radikal qruplaşmaları, Ermənistan daxilindəki

qruplaşmaları fəallaşdıracaq".

Navasardyan hesab edir ki, bütün bunların effektiv şəkildə önənməsi üçün Ermənistanın siyasi kəsimindən yüksək səviyyəli dövlət düşüncəsi tələb olunur. "Ən böyük səhv prosesi indiki hakimiyyətin öhdəsinə buraxmaq və ya onun məsuliyyətinə arxayın olmaqdır. Bu hakimiyyətin keyfiyyətinin ən yaxşı göstəricisi bu gün düşüydümüz reallıqlardır. Ancaq reallıqlar dəyişir. Yeni yanaşmalar, yeni siyasi gündəm tələb olunur - harada ki, siyasi sayıqlamağa yer ola bilməz, hansı sayıqlamağa ki, bu günədək dözümlü yanaşmışıq. Biz daha Rusiyaya qarşı sanksiyalara "inteqrasiya" ola bilmərik. Biz bütün bunlardan bacardığımız qədər mümkündür uzaq durmalıyıq. Və həm də tez", - deyir o əlavə edib.

Ancaq bu, mümkünmü? Günün sualı da budur ki, işğalçı Ermənistan Rusiyadan elə-belə, heç bir bədəl ödəmədən, "Dağlıq Qarabağla birgə" uzaqlaşsın Qərbin qucağına düşə bilərmə? Qərbe, ABŞ-a qarşı qəzəbli olan Moskva bunu İrəvana bağışlayarmı? Ermənilər doğrudanmı feqində deyillər ki, Rusiya çoxdan Ermənistanın içindədir, iqtidarında, müxalifətindədir, onun sərhədlərini, hava məkanını belə, ruslar qoruyur, iqtisadiyyatı bütünlüklə Rusiyanın nəzarətindədir, büdcəsinin əhəmiyyətli hissəsi Rusiyadakı erməni əmək miqrantlarının göndərdiyi pul transferləri hesabına dolur? Nəhayət, 102 sayılı Gümrü hərbi bazası necə olsun bəs?

Əlbəttə ki, Ermənistan üçün rus girovluğundan çıxmaq asan olmayacaq. Düzdür, bu mümkünsüz də deyil. Fəqət, sonuc Ermənistanın arzulu olduğu kimi, "Qarabağı da götürüb getmək" şəklində olmayacaq. Ermənilər isə məhz buna ümid edir və düşünlər ki, Rusiyanı ABŞ-a dəyişsələr, Dağlıq Qarabağ yenə onlarda qalacaq.

Ötən gün mətbuatda global iqtisadi böhranın başa çatması ilə bağlı analitik material dərc olunub. Orada yer alan məlumatlara görə, son illərdə ABŞ və Avropa Birliyi ölkələrinin iqtisadiyyatındakı artım tempi bunu deməyə əsas verir.

Global böhranın başa çatması əslində Azərbaycanın iqtisadi durumuna da müsbət təsir edən amildir. Lakin burada söhbət nədən gedir? Neftin qiymətinin ucuzlaşması Azərbaycan kimi iqtisadiyyatı neftdən asılı olan ölkələr üçün böhran hesab olunur. Qlobal maliyyə böhranı deyərkən isə söhbət 2008-ci ildə baş verən böhrandan gedir.

Bu mövzuda danışan iqtisadçı ekspert Natiq Cəfərlı bildirdi ki, Azərbaycanda global iqtisadi böhran haqqında təsəvvürlər yanlış formalaşmışdır. "Çox zaman neftdən asılı olan ölkələrdə baş verən iqtisadi geriləmənin qlobal bir xarakter daşdığı bildirirdilər. Ancaq əslində qlobal böhran 2008-ci ildə yaşandı, 2011-ci ilə qədər davam etdi və səngiməyə başladı. ABŞ iqtisadiyyatı artıq 5-ci ildir ki, normal templə böyüyür. Avrozonada da son illərdə böyüməyə başlayıb. Bəzi ölkələrdə müxtəlif rəqəmlər var. Yunanıstanda problemlər yaşansa da, digər Avropa Birliyi ölkələrində həmişə iqtisadi aktivlik son illərdə normal olub. 4-5 il bundan öncə İspaniya kimi böyük Avropa ölkəsində iqtisadi tənəzzül müşahidə olunurdusa, bu il iqtisadi artım 4 faiz civarında olub. Digər ölkələrə baxdıqda iqtisadi aktivlik, ÜDM artımı kifayət qədər yüksək templərlə olub. Çində 6,57 faiz arasında, Hindistanda 5-7 faiz arasında iqtisadi aktivlik müşahidə olunur".

İqtisadçının sözlərinə görə, dünya iqtisadiyyatının təqribən 80 faizə yaxınıni təşkil edən Çin, Hindistan, Avropa Birliyi və ABŞ-da artıq bir neçə ildir ki, iqtisadi böhran yaşanmır: "Azərbaycan mediasında daha çox Rusiya mediasının təsiri olduğundan bu cür təsəvvürlər var. Hələ də Rusiya dövləti qlobal iqtisadi böhran haqqında televiziya və mətbuat vasitəsilə məlumatlar ötürür. Bu, Azərbaycana da təsir edir. Azərbaycanın daxil olduğu resurs ölkələrində böhran davam edir. Bu da neftin qiymətinin aşağı düşməsi, iqtisadi aktivliyin zəifləməsi ilə əlaqədardır. Rusiyada, Azərbaycanda, ərəb yarımadasında, Venesuellada, neftdən asılı olan bu kimi ölkələrdə problemlər yaşanır. Ancaq iqtisadiyyatında nef-

Global iqtisadi böhran başa çatdı, Azərbaycanda durum necədir...

Yerli və global amillərin ölkə iqtisadiyyatına təsiri ekspertlərin şərhində

Natiq Cəfərlı

Rəşad Həsənov

tin mühüm yer tutduğu elə ölkələr var ki, qurduqları iqtisadi sistemlə bu böhranı daha rahat adladılar".

N.Cəfərlı onu da vurğuladı ki, resurs ölkələrində yaşanan iqtisadi böhran daha çox həmin ölkələrin iqtisadi sistemindəki problemlərdən qaynaqlanır: "Kanada və Avstraliya kimi ölkələr də neft ölkəsidir. ABŞ özü də dünyada 3 ən çox neft istehsal edən ölkələrdən biridir. Buna baxmayaraq, bu ölkələr üçün neftin ucuzlaşması daha rahat keçir. Qlobal iqtisadi böhranla bağlı proseslərin səngiməsi artıq 5-ci ildir ki, davam edir. Sadəcə, ABŞ Federal Rezerv Sistemi, həm də Avropa Birliyinin Mərkəzi Bankı son açıqlamalarında bu ölkələrdə iqtisadi aktivliyin daha sürətlə artdığını, dinamikanın daha pozitiv olduğunu qeyd edirlər ki, bu da dünya iqtisadiyyatı üçün yaxşı xəbərdir. Çünki istehsalın da, istehlakın da böyük bir hissəsi ABŞ və Avropa Birliyi ölkələrində cəmləşib. Dünya iqtisadiyyatının yarısından çoxu bu ölkələrin payına düşür. Yeni orada iqtisadi dinamikanın artması, iqtisadiyyatın daha yüksək templərlə inkişaf etməsi dünya üçün pozitiv bir yanaşma olar".

İqtisadçı ekspert Rəşad Həsənov da "Yeni Müsavat"a danışarkən dedi ki, dünya iqtisadiyyatının əsasını təşkil edən ölkələrdə son illər tendensiya müsbətə doğru dəyişib: "İqtisadi böhran deyərkən xarici mət-

rin dinamikasına diqqət etsək, həmçinin son illərdə avronun məzənnəsinin ortaya qoyduğu mövqeyə baxsaq görərik ki, Avropa Birliyi iqtisadiyyatında "Brexit" kimi böyük bir problem öz həllini tapmayıb, parçalanma mərhələsi qabaqdadır. Ancaq inam var və bu inam müsbət iqtisadi indikatorların nəticəsi olaraq ortaya çıxıb. Bir məqamı da xüsus vurğulamaq lazımdır ki, global böhranlar ortaya çıxan zaman daha təhlükəsiz aktivlərə yatırımların həcmi artır. Bu, özünü daha çox qızılın qiymətində nümayiş etdirir. Hazırda qızılın qiyməti böhranın ilk illəri ilə müqayisədə təxminən 30 faizə yaxın ucuzlaşmışdır. Bu isə o deməkdir ki, kapital qızıldan daha çevik aktivlərə, valyutaya, səhmlərə və daha çevik aktivlərə yönəlib. Həqiqətən də global iqtisadi böhran artıq geridə qalıb, onun ağır nəticələri aradan qalxıb. Demək olar ki, iqtisadiyyat öz normal inkişaf tempini əldə etmək üzrədir".

Azərbaycan üçün bunun nəticələrini dəyərləndirən iqtisadçı bildirdi ki, Azərbaycan iqtisadiyyatı kiçik bir subyekt olsa da, global iqtisadi böhran hər zaman ona öz təsirini göstərir: "2008-ci ildə də global böhran Azərbaycana təsir göstərdi. O zaman dünya bazarında neftin qiymətində kəskin dəyişikliklərin baş verməsinin səbəbi tələbin kəskin azalması idi. Azərbaycan bu zaman ciddi çətinliklə üzləşdi. Bundan sonrakı dövrdə də davamlı olaraq, xarici faktorlardan dolayı neftin qiymətinin ucuzlaşması böhranı dərinləşdirdi və bu kataklizm Azərbaycan iqtisadiyyatının son iki ilinin müstəqilliyin ən ağır dövrü kimi yadda qalmasına gətirib çıxardı.

Global iqtisadi trendin müsbət dinamikası son nəticədə dünya səviyyəsində tələbin yüksəlməsinə, istehlak gücünün artmasına gətirib çı-

"Rusiya Monteneqroda dövlət çevrilişinə və baş naziri öldürməyə cəhd edib" - Mayk Pens

Monteneqronun paytaxtı Podqoritsa şəhərində keçirilən Adriatik Xartiyasının toplantısında çıxış edən ABŞ-ın vitse-prezidenti Mayk Pens Rusiyalı qərbi Balkan regionunda sabitliyi pozmaqda və Monteneqronun NATO-ya üzvlüyünü əngəlləmək məqsədilə bu ölkədə dövlət çevrilişi təşkil etməkdə günahlandırılıb.

APA-nın xəbərinə görə, M. Pensin çıxışı Monteneqro Milli Radio və Televiziyası (RTCG) ilə canlı yayımlanıb. "Sizin bildiyiniz kimi, Rusiya güc yolu ilə yeni beynəlxalq sərhədlər müəyyənləşdirmək cəhdlərini davam etdirir. Burada, Qərbi Balkanlarda, Rusiya demokratiyanı sarsıtmağa, bölgədə sabitliyi pozmağa, sizləri bir-birinizdən ayırmağa cəhd göstərib. Ötən il Moskvanın agentləri Monteneqroda seçkilərə mane olmağa, parlamente hücum etməyə, hətta baş naziri öldürməyə cəhd edəndə Rusiyanın niyyətləri aydın idi. Onlar Monteneqro xalqını NATO-ya daxil olmaq fikrindən daşındırmaq istəyirdilər", - deyərək M. Pens bildirdi. Onun bu sözləri alqışlarla qarşılandı.

Qeyd edək ki, Adriatik Xartiyasının sammitində Monteneqronun baş naziri Duško Markoviç, Makedoniyanın baş naziri Zoran Zayev, Xorvatiyanın baş naziri Andrey Plenkoviç, Albaniyanın baş naziri Edi Rama, Bosniya-Herseqovina Nazirlər Şurasının sədri Denis Zvizdiç iştirak edib. Kosovonun prezidenti Haşim Taçi və Serbiyanın baş naziri Ana Brnabiç toplantıya müşahidəçi qismində qatılıblar.

xarr. Bu isə Azərbaycanın birbaşa olaraq təsirlənə biləcəyi faktor olan neftin qiymətinə müsbət təsir etməklə ölkənin tədiyyə balansını müsbətə doğru dəyişə bilər. İqtisadi inkişaf nəticəsində bu göstəricilər daha da sürətlənə bilər. Azərbaycanın ticarət tərəfdaşlarının valyutalarında da Azərbaycan iqtisadiyyatına cəlb üçün müəyyən qədər münbit şərait yarada bilər. Qlobal sferada baş verən istənilən müsbət trend son nəticədə az da olsa Azərbaycan iqtisadiyyatına öz müsbət təsirlərini göstərir".

Türkiyədə 2016-cı ildə 15 iyul çevriliş cəhdi ilə bağlı Akıncı hərbi hava bazasında baş vermiş hadisələrə dair məhkəmə prosesində 486 müttəhimin işinə baxış keçirilir. Prosesin keçirildiyi Ankara Ağır Cəza Məhkəməsinin ətrafına toplananlar "edam istəyirik" şüarları səsləndiriblər.

486 nəfər dövlət çevrilişinə cəhd etməkdə ittiham olunur və məhkəmə prosesinin avqustun 29-na qədər çəkəcəyi deyilir. Hökumətin iddiasına görə, dövlət çevriliş cəhdinin iştirakçıları Akıncı hərbi hava bazasından qərargah kimi istifadə edə bilərlər. Onlara qarşı prezidentin məhv etməkdən tutmuş qətl törədilməsinədək ittihamlar irəli sürülüb. Məhkəmədə bir nömrəli müttəhim Fətullah Gülen, ikinci əsas müttəhim isə fərarli Adil Öksüzdür.

Onu da qeyd edək ki, Türkiyə ölüm cəzasını 2004-cü ildə ləğv etsə də, aprel ayında keçirilən referendumundan sonra etdiyi çıxışda prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan ölüm cəzasının bərpa edilməsinə dair referendum təklif etmişdi.

Xatırladaq ki, çevriliş cəhdində bulunan hərbiçilər 2016-cı il iyulun 15-də Türkiyədə hakimiyyəti ələ keçirməyə cəhd göstəriliblər.

Çevriliş cəhdi zamanı 249 adam həlak olub. Elə keçirilən məhkəmə önündə yığılan etirazçıların da bir çoxunun çevriliş cəhdində qohum və ya tanışlarını itirdikləri bildirilib. Türkiyə mediasında bildirilir ki, hazırkı məhkəmə dinləmələri dövlət çevrilişinə bağlı indiyədək keçirilən ən iri məhkəmə prosesidir.

İddia edildiyinə görə, ötən il hərbiçilər prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanı devirməyə cəhd

göstərəkən, Ankaranın şimal-qərbində yerləşən Akıncı hava bazasından parlamenti bombalamağa əmr verilibmiş. Çevriliş cəhdinin qarşısı alındıqdan sonra Türkiyədə minlərlə adam həbs olunub. Həbs edilənlərin çoxunun ABŞ-da yaşayan mühacir dini xadim Fətullah Gülenlə əlaqəsi olduğu iddia olunur. Qiyamçıların ötən il də edam edilməsi ilə bağlı şüarlar səsləndirilmişdi. Məhkəmə prosesində edam şüarlarının səsləndirilməsi deməyə əsas verir ki, hələ də onların edam olunmasını istəyənlər az deyil.

Politoloq Mübariz Əhmədovlu "Yeni Müsavat"a bildirib ki, əslində ölüm cəzasının bərpa olunması indiki zamanda Türkiyə üçün heç də uyğun deyil:

"Öncə qeyd edim ki, bizim politoloqların Türkiyədəki məsələləri şərh etməsi orada heç də birmənalı qarşılanmır. Ancaq qardaş ölkədə baş verənlərin Azərbaycana təsirini nəzərə alsaq, təbii ki, biz bəzi fikirləri söyləməliyik. Çox təəsüf ki, Türkiyə cəmiyyətinin daxilində bu cür proseslər baş verir. Orada müəyyən qüvvələr var ki, onlar, ümumiyyətlə, əvvəlcədən Türkiyənin ideoloji tamlığına o qədər də riayət etmədilər. Müxtəlif cərəyanlar meydana gəldi və onlar da öz-lərini hakimiyyətə gətirmək üçün fərqli xarici dövlətlərin

Türkiyədə qiyamçılara qarşı edam çağırışları yenə gündəmdə

Proseslər hansı sonluqla bitəcək - politoloqların fikirləri müxtəlifdir

imkanlarından yararlandılar. Təbii ki, Qərb dövlətləri yaranmış bu vəziyyətdən öz xeyirləri üçün istifadə etdilər. Nəticədə Türkiyənin ideoloji, siyasi həyatında özlərinə məxsus qruplar yaradıldı. İndi də həmin o qrupların bir-birilərinə qarşı mübarizəsində Türkiyə ziyalısı, xalqın aydınları, öndə gələnləri əziyyət çəkirlər. Yaranmış vəziyyətdən ən düzgün çıxış yolu bu cür proseslərin dayanmasıdır. Elə başa düşürəm

ki, Türkiyənin hakim siyasi elitəsi, bu dövlətin tarixini ciddi surətdə öyrənməli, tədqiq etməlidir. Bu gün ən yaxşı fikir prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın söylədiyidir. Belə ki, Ərdoğan çıxışlarının birində söyləmişdi ki, "Türkiyənin parçalanmasını istəyən dövlətlər hədsiz çoxdur, sadəcə olaraq, geosiyasi böhran yaranması üçün o dövlətlərin adını sadalamıram". Bir məsələ də var ki, əgər Türkiyədə "Balyoz

əməliyyatı" olmasaydı, bəlkə də PKK və ya Türkiyənin ərazi bütövlüyünə qəsd etməyə hazır olan qüvvələr bu qədər irəliləməzdilər".

Politoloq bildirib ki, hazırda Türkiyənin hərbiçiləri deyil, dinin təsiri altında zəhərlənmiş, həqiqi alimləri də sıradan çıxır:

"Bu baxımdan, prosesləri müəyyən mənada zərərli kimi qəbul edirik. Bütün türkdilli ölkələrdə hazırda müəyyən bir çətinliklər var. Düşünürəm ki, bunlar bir-birinə bağlı məsələlərdir. Türkiyədə hazırda ölüm hökmünün bərpa edilməsi də zərərliyə düşür. Ölümle bağlı məsələ hesab edirəm ki, daha çox Avropaya, Avropa ittifaqına dirsek göstərmək kimidir. Ona görə də ölüm hökmü qüvvəyə minərsə, vəziyyət daha da pis ola bilər".

Məsələ ilə bağlı qəzetimizə danışan politoloq Əhəd Məmmədli isə bildirib ki, baş verənlərin Türkiyənin zərərini olduğunu düşünənlər yanılırlar:

□ Əli RAİS

Suriyanın şimalında "kürd məsələsi" və Qətər-Səudiyyə savaşı

Dünyanın ən həssas bölgəsində son vəziyyət və ingilis jurnalistin qeydləri

Britaniyanın "The Independent" qəzetinin məşhur Yaxın Şərqi təhlilçisi Robert Fisk Suriyada yeni yazı hazırlayıb. Bölgə üzrə ən güclü yazarlardan hesab olunan, yerli siyasi xadimlərlə yaxın əlaqələrə malik olan Fisk Suriyada son durum, o cümlədən kürd mövzusunda yazıb.

BBC-nin tərcümə etdiyi məqalədə Fiskin ötən ilin sonunda hökumətin nəzarətinə keçmiş Hələbdə hökumət məmurlarının iştirak etdiyi toplantıdan qeydləri əksini tapıb. Məqalə iki əsas mövzu üzərində qurulub. Birincisi, son günlər Suriyada tamamilə müxaliflərin əlində olan yeganə vilayət İdlibdəki vəziyyət, keçmiş müttəfiqlər "Əhrar əş-Şam" və "ən-Nusra" kimi qruplaşmalar arasında baş verən toqquşmalardan bəhs olunur. İki həftə əvvəl başlayan bu toqquşmaların nəticəsində İdlib vilayətinin əksər hissəsi "ən-Nusra"-nın nəzarətinə keçib.

R.Fisk qəfil başlayan bu toqquşmaların əsas səbəbini qeyd edir. Təcrübəli jurnalist müxaliflər arasında savaşın

fərqli bölgələrindən İdlibə toplanır. Yaxın zamanlarda Türkiyənin də İdlibdə ən-Nusraya qarşı əməliyyat başladacağı haqda xəbərlərin dolacağı yazan Fisk prosesin hökumətin maraqlarına cavab verdiyini və müxalifləri sıradan çıxardığını deyir.

Suriya gündəminin ikinci əsas mövzusu isə Fiskə görə, kürdlərdir. Maraqlıdır ki, indi Suriya hakimiyyəti də kürd məsələsindən narahatlığını gizlətmir. Yazıda məhz bu vurğulanır. Sitat: "Kürdlər elə bilirlər ki, onların şimali Suriyada öz muxtariyyətləri olacaq, - deyir masa arxasındakı kişilərdən biri, - Onlar israililər kimidirlər. Dünyaya elan edirlər ki, təkdirlər, düşmənlərlə əhatə olunublar və buna görə də qorunmalıdırlar. Amma kürd əhalinin 80 faizi Suriyadan ayrılmağı istəmir. Kürdlər düşünür ki, özlərini amerikalılara, almanlara,

fransızlara, türklərə - böyük dövlətlərə bağlaya bilərlər".

Suriya rəsmisi Rusiyanın kürdlərə xəyanət etdiyini deyir: "Biz onlara silah vermişdik ki, terrorçulara qarşı vuruşsunlar. Biz onlara daha özlərini qorumaları üçün silah vermişdik. Biz onlara silah vermirdik ki, özlərinə dövlətlər qursunlar. İndi onları tamamilə amerikalılar təchiz edirlər".

Suriyalı rəsmilərdən biri kürdlərin Türkiyədən qorxduğunu, daha əvvəl də məğlub olduqlarını və bu dəfə də məğlub olacaqlarını deyir. "Amma müharibə qurtaranda və şimali Suriyadakı kürdlərin halına" - deyir Fisk yazıb.

Qeyd edək ki, hazırda Suriyanın şimalında kürdlər ABŞ ordusunun dəstəyi ilə İŞİD-in "paytaxtı" Raqqanı ələ keçirməyə çalışır. Ölkənin digər bölgələrində isə Suriya hökumət qüvvələri sürətlə irəliləyir. Demək olar ki, hər keçən gün Suriya ordusu hansısa yaşayış məntəqəsini və ya ərazini geri alır. Təxmini hesablamalara görə, indi ölkə ərazisininin 40 faizə qədərində hökumət nəzarət edir. 20-25 faiz ərazi kürdlərin, bir az kiçik ərazi müxaliflərin və İŞİD-in nəzarətindədir. Bu sürətlə davam edəcəyi təqdirdə yaxın zamanlarda İŞİD-dən azad edilən ərazilərin böyük hissəsi kürdlərin

və hökumətin nəzarəti altına düşəcək. Bu isə hökumətlə kürdlər arasında toqquşmanı labüldəşdirir. Təbii ki, əgər ona qədər Türkiyə ordusu ilə toqquşma baş verməsə. Çünki kürd faktorı Türkiyəni narahat edir, Suriya kürdlərinin silahlı təşkilatı YPG və onun siyasi qanadı PYD PKK-nın müttəfiqidir və kürdlərin Suriyanın şimalında muxtariyyət qurması Türkiyə üçün ciddi təhdid yaradır.

Yeri gəlmişkən. Kürdlər gələnlərin əvvəlində seçki keçirməyə hazırlaşır. Bəşər Əsəd hökuməti hələlik çox "hündürdən" olmasa da, kürdlərin muxtariyyət məsələsinə soyuq baxdığını bürüzə verməyə çalışır. Ehtimal ki, kürdlərin muxtariyyət əldə etməsi Dəməşqlə münasibəni qaçılmaz edəcək, çünki kürdlərin iddia etdiyi torpaqların bir hissəsi münasibədən sonra ələ keçirilmiş ərazilərdir və orda yalnız kürdlər deyil, ərəb və digər etnik qruplar

da yaşayır. Ancaq hələlik həm amerikalıların bölgədə olması, həm də kürdlərin İŞİD-lə savaşı Dəməşqi kürdlərə qarşı sakit qalmağa vadar edir.

Məsələ ondadır ki, 3 il əvvəl Suriya hakimiyyəti ordunu Türkiyə ilə sərhəddən çəkməklə bölgədə faktiki olaraq İŞİD, "ən-Nusra" və bənzər qrupları, eləcə də kürdləri üz-üzə qoymuşdu və nəticədə müxalif qrupların arasında şiddətli savaş yaranmışdı. İndi də Əsəd Suriyanın şimalında kürdlər və müxalif qrupların, o cümlədən Türkiyənin üz-üzə gəlməsinə gözləyir. Hər nə olsa kürdlərlə əvvəl sonda hesablaşmaq olar, ona qədər isə birbaşa Dəməşqlə iddia edən qruplarla savaşımaq lazımdır. Bu səbəbdən indi Suriyanın şimalında hər kəs təmkinlidir, daha ciddi təhlükə hesab olunan İŞİD-ə qarşı mübarizə aparılır. Lakin bölgədə kürdlərlə toqquşma qaçılmazdır.

□ Kənan RÖVŞƏNOĞLU

Xırdalanda müğənni olmaq istəyən qadın ərini bıçaqladı

Xırdalanda bıçaqlanma hadisəsi baş verib. "Report" xəbər verir ki, hadisə Quşçuluq massivi - 2 ünvanında qeydə alınıb. Belə ki, 1982-ci il təvəllüdü İsmayilov Sadiq İsmayıl oğlu həyat yoldaşı tərəfindən iki bıçaq xəsarəti alıb. Buna səbəb S.İsmayilovla həyat yoldaşı arasında yaranmış mübahisə olub.

Zərərcəkən polisə verdiyi ifadəsində bildirib ki, onunla həyat yoldaşı arasında mübahisəyə səbəb xanımının müğənni olmaq iddiası olub.

S.İsmayilov buna etiraz edib. Nəticədə tərəflər arasında dava baş verib. O, dava zamanı bıçaqlanaraq xəstəxanaya yerləşdirilib.

Fakt araşdırılır.

Bakıda faciə: üstünə qaynar samovar aşdı, öldü

Bir neçə gün əvvəl Bakı şəhərinin Biləcəri qəsəbəsində bədbəxt hadisə nəticəsində üzərinə samovar aşan şəxs vəfat edib. Lent.az xəbər verir ki, ağır vəziyyətdə "City Hospital" xəstəxanasına yerləşdirilən 48 yaşlı İlqar Ərəblinskiyin həyatını xilas etmək mümkün olmayıb. Həkimlərin sayınə baxmayaraq bədəninin müxtəlif nahiyələri tamamilə yanmış şəxs vəfat edib.

Faktla bağlı araşdırma aparılır.

Biləsuvar qəbiristanlığından oğurluq edən şəxslər tutulub

Biləsuvar qəbiristanlığından oğurluq edilib. Daxili İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumata görə, cari il iyulun 19-da Biləsuvar rayonunun 3 saylı qəsəbəsi ərazisindəki qəbiristanlığından 4 ədəd mermər güldanı oğurlamaqda şübhəli bilinən İmişli rayon sakinləri Zülfüqar Nuruzadə və Usub Hüseynov Cəbrayıl Rayon Polis Şöbəsi əməkdaşları tərəfindən saxlanılıblar.

Bölgələrdə yaşayan fiziki məhdudiyətli gənclər üçün "Təlim məktəbi" layihəsi başladı

"Təlim məktəbi" layihəsi "Nar" tərəfindən təşkil edilən və fiziki məhdudiyətli gənclərin cəmiyyətə inteqrasiyası üçün nəzərdə tutulmuş layihədir. Zaqatalada start verilən bölgələrdə "Təlim məktəbi" layihəsi təcrübəli mütəxəssislər və psixoloq tərəfindən aparılır. Layihə çərçivəsində bölgələrdən olan 40 nəfər yerli sakin iki ay boyunca üç istiqamət üzrə peşə təlimi alacaq. Təlim iştirakçıları smartfon təmiri, dərzilik və aşıbaqlı kurslarında iştirak edəcək. Qeyd edək ki, bölgələrdə bir ilk olaraq həyata keçirilən layihə həm də rayon icra hakimiyyəti və Ailə, Qadın və Uşaq problemləri üzrə dövlət komitəsinin regional mərkəzi tərəfindən dəstəklənir.

"Təlim məktəbi" layihəsi ilk olaraq Bakıda başlamış və ümumilikdə 75 nəfər tələbənin iştirakı ilə keçirilmişdi. "Nar"-ın təşəbbüsü ilə təmənnsiz həyata keçirilən layihənin məqsədi fiziki məhdudiyətli gənclərin bilik və bacarıqlarını artırmaq, onların gələcək karyeralarına töhfə vermək və fiziki məhdudiyətli şəxslərə mənəvi dəstək göstərməklə onları cəmiyyətə qazandırmaqdır. Bu məqsədlə, layihəyə "ASAN Könüllüləri" və "Uğur Akademiyası" da təşkilatı dəstək göstərir. Təşkilatçılar "Təlim məktəbini" bitirən gəncləri diqqət mərkəzində saxlayaraq onların işlə təmin olunmasına yardımçı olurlar.

Artıq 3 ildən çoxdur ki, "Nar" korporativ sosial məsuliyyət (KSM) strategiyası çərçivəsində fiziki məhdudiyətli Azərbaycan vətəndaşlarının cəmiyyətə inteqrasiyası istiqamətində müxtəlif addımlar atır. Yerli biznes mühiti üçün nümunə olaraq qeyd etmək lazımdır ki, 11 nəfər ünsiyyət məhdudiyətli şəxs hazırda "Nar"-ın əməkdaşı olaraq fəaliyyət göstərir. Mobil operator bu qəbildən olan sosial layihələri genişləndirməyi və bənzər təşəbbüslərə dəstəyi davam etdirməyi nəzərdə tutur.

"Nar"-ın korporativ sosial məsuliyyət (KSM) strategiyası haqqında ətraflı məlumatı nar.az ar.az saytıdan əldə edə bilərsiniz.

"Azerfon" şirkəti 21 mart 2007-ci ildə "Nar Mobile" ticarət nişanı ilə fəaliyyətə başlayaraq qısa bir müddətdə Azərbaycanda telekommunikasiya və mobil rabitə sahəsinin aparıcı şirkətlərindən birinə çevrilib. "Nar" ticarət nişanı Azərbaycanın zəngin mədəni və tarixi irsinin çağdaş həyatla bağlılığının rəmzi olaraq seçilib.

"Kaspersky Lab" və "Delta Telecom" şirkətləri arasında əməkdaşlığa dair sənədli sənəd imzalanıb. Şirkətdən "APA-Economics"ə verilən məlumata görə, bu müqavilə sayəsində şirkətin müdafiə həllərinin bütün yenilənmələri Azərbaycan istifadəçilərinə regionun ən böyük internet-provayderi olan milli serverlərdən daxil olacaq.

Bu yanaşma antivirus bazalarına yeni kibertəhlükələr haqqında məlumatın çatdırılması prosesini asanlaşdırır və sürətləndirir. Artıq Azərbaycan istifadəçiləri əmin ola bilərlər ki, rəqəmsal dünyanın ən aktual təhlükələrindən qorunurlar. Bununla belə, bütün yenilənmələr avtomatik olaraq arxa fon rejimində yüklənir ki, bu da cihazların işləmə sürətinə əks-təsir göstərmir.

"Kaspersky Lab" şirkətinin mütəxəssisləri hər gün 300 min zərərli proqram nümunəsi emal edirlər ki, bu da kibertəhlükələrin hansı sürətlə inkişaf etməsindən xəbər verir. Bu tendensiyanı həm də rəqəmsal təhlükələrle üzləşən Azərbaycan istifadəçilərinin artan sayı da sübut edir. "Kaspersky Lab" şirkətinin "Kaspersky Security Network"

Kibertəhlükələrlə üzləşən Azərbaycan istifadəçilərinin sayı 77%-dən 83%-ə yüksəlib

(KSN) bulud müdafiə infrastrukturundan əldə etdiyi daxili statistikaya əsasən, son 12 ayda kibertəhlükələrlə üzləşən Azərbaycan istifadəçilərinin sayı 77%-dən (2016-cı ilin iyul ayı) 83%-dək (2017-ci ilin iyul ayı) yüksəlib.

"Bizim üçün ən əsas prioritet müştərilərimizə təklif etdiyi-

miz həll və xidmətlərin keyfiyyətidir. Biz daimi olaraq istifadə olunan texnologiyaların mükəmməliyinə can atır, bütün yollarla təklif etdiyimiz xidmətlərin səviyyəsini artırmağa çalışırıq. "Kaspersky Lab" şirkəti ilə əməkdaşlıq bu istiqamətdə atılan önəmli addımdır. Resurslarımızın və imkanlarımızın birleş-

dirilməsi, şübhəsiz ki, Azərbaycanda istifadəçilərin yüksək texnologiyalar sahəsində maksimum üstünlük qazanmasına səbəb olacaq", - deyərək "Delta Telecom" şirkətinin Məlumatların emalı departamentinin rəhbəri Rüfət Talibov bildirib.

"Biz istifadəçiləri kibertəhlükələrdən qorumaqla yanaşı, həm də istənilən insanın və təşkilatın iş və həyatının rəqəmsal dünyada maksimum rahat və sakit olmasını istəyirik. Məmnunluq ki, Azərbaycanın aparıcı internet-provayderi olan "Delta Telecom" şirkəti bizimlə eyni baxışı bölüşür. Əminəm ki, bu əməkdaşlıq ölkədə informasiya texnologiyaları bazarının inkişafına öz müsbət təsirini göstərəcək", - deyərək "Kaspersky Lab" şirkətinin Azərbaycan üzrə rəsmi nümayəndəsi Müşviq Məmmədov bildirib.

"Bakcell" növbəti dəfə "Mobil telekommunikasiyaya giriş" seminarı təşkil etdi

Azərbaycanın ilk Mobil Operatoru və Aparıcı Mobil İnternet Provayderi "Bakcell" şirkəti jurnalistlər üçün "Mobil telekommunikasiyaya giriş" adlı növbəti seminar keçirib. Builki seminar da rəqəmsallaşdırma, rouminq, Azərbaycan startap mühiti və "Applab" layihəsi, İnternet məhsulları, informasiya təhlükəsizliyi, "Bakcell"-in korporativ müştərilərinə təqdim etdiyi innovativ həllər və digər mövzular ətrafında müzakirələr aparılıb.

"Mobil telekommunikasiya dünyada ən sürətlə inkişaf edən sahələrdən biridir. Telekommunikasiya sahəsindən yazan jurnalistlərin bu sahədə baş verən yeniliklərlə daha yaxından tanış olmaları üçün "Bakcell" şirkətinin mütəxəssisləri məmnuniyyətlə bizim seminarlara qoşulurlar. Biz artıq dördüncü ildir ki, davamlı olaraq 30-40 nəfər mətbuat nümayəndəsinin iştirakı ilə "Mobil telekommunikasiyaya giriş" seminarları təşkil edirik və bu təşəbbüsü gələcəkdə də davam etdirmək niyyətindəyik", deyərək "Bakcell" şirkətinin Korporativ Kommunikasiya bölməsinin rəhbəri Süheylə Cəfərova bildirib.

Seminar da müştəri təcrübəsi və kanalların idarə edilməsi üzrə yarımölmə rəhbəri Emin Əsgərov rəqəmsal transformasiyanın əsas trendləri və onun müştəri məmnuniyyətinin yüksəldilməsinə yönəlmiş müsbət təsirləri haqqında danışdı.

"Bakcell"-in hesab oturma məlumat mübadiləsi qrupunun baş mütəxəssisi Lev Quninin təqdimatı vasitəsilə müt-

buat nümayəndələri rouminq xidmətinin fəaliyyət mexanizmi, tariflərin tənzimlənməsi, müxtəlif ölkələrin mobil operatorları ilə rouminq üzrə tərəfdaşlıqların qurulması qaydaları və rouminq şöbəsinin xidmətinin təşkili prosesi ilə tanış olublar.

Data məhsullarının inkişafı üzrə baş mütəxəssis Nazlı Orucova seminar iştirakçıları qarşısında Azərbaycanda ən sürətli mobil şəbəkə xidmətləri təchizatçısı adına layiq görülmüş "Bakcell"-in təqdim etdiyi ən innovativ mobil data məhsulları, əlavələrin inkişafı üzrə menecer Orxan Babayev Azərbaycanda startap mühiti və "Bakcell"-in Applab proqramı və məhsulun inkişafı üzrə meneceri Şamil Həsənov şirkətin korporativ abunəçilərə təqdim etdiyi unikal xidmətlər və informasiya təhlükəsizliyi haqqında təqdimatlar edib.

***

"Bakcell" haqqında Azərbaycanın ilk Mobil Operatoru və Aparıcı Mobil İnternet Provayderi "Bakcell" şirkəti müasir mobil kommunikasiya xidmətləri istifadəçilərinə geniş çeşiddə məhsullar təklif edir. "Bakcell", Sürətli ticarət nişanı adı altında öz abunəçilərinə ən mükəmməl 3G və 4G mobil internet xidməti göstərir.

5300-dən artıq baza stansiyası sayəsində Bakcell şəbəkəsi əhalinin 99%-ni, ölkə ərazisinin isə 93%-ni (işğal olunmuş ərazilər istisna olmaqla) əhatə edir. İnnovasiyalar sahəsində lider olan "Bakcell" şirkəti öz Sürətli xidməti və yeni əməkdaşlıqlar vasitəsilə Azərbaycan xalqını ən yüksək səviyyəli mobil in-

ternet xidmətləri ilə təmin edir. "Bakcell"-in 3G xidməti Azərbaycanın bütün regionlarında mövcud olmaqla əhalinin 93%-ni əhatə edir. "Bakcell" və onun məhsul və xidmətləri haqqında ətraflı məlumat əldə etmək üçün, xahiş edirik, www.bakcell.com internet sahifəsinə daxil olun və ya 555-ə zəng edin. Press-relizlərlə tanış olmaq üçün www.bakcell.com/az/news (və ya İngiliscə dillə üçün www.bakcell.com/en/news) sahifəsinə daxil olun.

Qeyri-"Bakcell" abunəçiləri isə 012 498 89 89 nömrəsinə zəng etməklə "Bakcell"-in xidmətləri haqqında məlumat əldə edə bilərlər.

Elan

Heydərov Təvəkkal Əli oğlunun adına olan 99 kJ 978 sayılı texpasport itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Azərbaycanda son zamanlar boşananların sayında artım müşahidə edilir. Boşanmaq üçün müraciət edənlərin də əksəriyyəti yeni qurulmuş gənc ailələr olur. Dövlət Statistika Komitəsi ailə həyatı quranlarla boşananların rəsmi statistikasını açıqlayıb. Bu ilin yanvar-aprel ayları ərzində Azərbaycanda qeydiyyat şöbələri tərəfindən 19,7 min nikah və 4,1 min boşanma halları qeydə alınıb.

Dövlət Statistika Komitəsindən verilən məlumata görə, əhalinin hər 1000 nəfərinə düşən nikahların sayı 6,2, boşanmaların sayı isə 1,3 olub. Ölkəmizdə insanlar çalışırlar ki, onların toyu hər kəsdən fərqli olsun. Məhz buna görə də borc-xərclə olsa belə, təmtəraqlı nişan, toy mərasimləri keçirirlər. Ancaq təəssüflər olsun ki, bu cür təmtəraqla, əziyyətlə qurulan ailələrin bəzilərinin ömrü uzun olmur.

Ailələrin dağılmasında isə əsas səbəb kənar müdaxilələr, qohumlar və ya qayınana müdaxiləsi göstərilir. Yəni təəssüflə qeyd etməliyik ki, yalnız Azərbaycanda ana oğlunu gəlinlə paylaşa bilmir, qısqanclıq nümayiş etdirir və sonda oğlunun ailəsini dağıtmağa qədər iş gəlib çatır. Yalnız Azərbaycanda analar oğullarını ailə qurduqdan sonra da onunla yaşamağa məcbur edirlər və həmin evdə əsas idarəçiliyi qayınana həyata keçirir ki, bunun nəticələri əksərən yaxşı bitmir.

Maraqlıdır, nəyə görə bu gün bəzi Azərbaycan ailələri xoşbəxt ola bilmir? Sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu bu gün ailə institutunun özünün möhkəm olmadığını dedi: "Təəssüf ki, cəmiyyətimizdə bu gün böyük gərginlik var. Səbəblərdən biri də budur ki, insanların müxtəlif istiqamətlərdə fikirləri tam forma-

laşmayıb. İndiki cəmiyyət özü imkan vermir ki, xoşbəxt ailə olsun. Bunun da səbəbləri var. Birinci səbəb odur ki, gənclərimiz çox təəssüf ki, mənəvi dəyərlər əsasında evlənmir. Əvvəllər ailələr daha çox sevgi üzərində qurulurdu, indiki cəmiyyətimizin özündə maddi dəyərlər daha çox hegemonluq etdiyi üçün sevgi keçib arxa fona. İnsanlar ailə quranda başqa aspektlərdən yanaşırlar ki, qarşı tərəfin maddi imkanları, nüfuzu, cəmiyyətdə yeri olsun. Bu cür ailə isə təbii ki, möhkəm ola bilməz. Çünki ailəni ən birinci möhkəmləndən iki insan arasındakı qarşılıqlı münasibətdir. Əvvəllər cəmiyyət elə idi ki, adət-ənənələr vardı, insanların ailə barədə təsəvvürləri başqa idi. İnsan düşündü ki, bir dəfə ailə qurubsa, o ailənin qarşısındakı öhdəliklərini həyata keçirməlidir. Qadın da, kişi də burada öz borcunu bilirdi. İndi isə ailə haqqında təsəvvürlər aydın deyil. İnsanlar ailə qurandan sonra qloballaşmanın, sosial şəbəkələrin, cəmiyyətdəki digər insanların təsirinin hesabına gənclərin ailə haqqında təsəvvürləri dəyişir. Ailə institutunun özü bu gün möhkəm deyil. Əvvəllər ailənin özü-özünü qoruma mexanizmi vardı. İndi o da yoxdur. Digər tərəfdən, əxlaqi münasibətlərdə bir sərbəstlik var. Bu olanda

"Gəlin mənim süpürgəmdir..." ailələrimiz niyə xoşbəxt ola bilmir?

Əhməd Qəşəmoğlu: "İndiki cəmiyyət özü imkan vermir ki, xoşbəxt ailə olsun"

Vəfa Rəşidova: "Biz qayınana obrazını şişirtmişik"

da insanın özünün mənəvi səviyyəsi yüksək olmalıdır ki, o, bu dəyişikliklərə dayana bilsin. Baxırıq ki, kənd yerlərində qeyri-adi hadisələr baş verir. Yeni gəlinlər uşaqlarını atıb, biri qoşulur qohumuna qaçır, biri başqasına qaçır".

Sosioloq gənclərin həyat haqqındakı təsəvvürlərinin lazımı səviyyədə olmadığını və mühitin ailənin dağılması üçün çoxlu amillər ortaya qoyduğunu bildirdi: "İstənilən davranışa təsir edən 3 amil var - mühit, informasiya və üstünlük verilən dəyərlər. İndiki

vaxtda mühit ailənin dağılması üçün çoxlu amillər ortaya qoyub. İnsanların dəyərlərində çoxlu dəyişikliklər var. İnsanlar arasında maariflənmə, informasiya alma, ailə barədə təsəvvürlər barədə lazımı işlər getmir. İstər seriallar olsun, istər verilişlər, bunların hər biri daha çox dağıdıcı informasiya gətirir. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycan ailəsi indiki vaxtda çox müdafiəsiz, dayanıqsız bir vəziyyətə gəlib. Ailə məsələləri ilə bağlı SOS siqnalı çalınsa da, buna məsul olan rəsmi dövlət qurumları bu

sahədə təəssüf ki, lazımı fəaliyyət göstərə bilmir".

Psixoloq Vəfa Rəşidova anaların oğlunu itirmək qorxusu yaşadıklarını və buna görə də gəlinə qısqandığını dedi: "Əslində bu, milliyyətin təlqin etdiyi bir davranış kimi özünü göstərir. Ailələrdə belədir - filankəs övladına bu qədər xərc çəkdi toy etdi, mən niyə etməyim? Bu, bir növ rəqabətə çevrilib. Ancaq bir şeyi unudurlar ki, borc-xərclə bahalı toy etmək mümkündür, ancaq bu toyların tam dərinliyinə və randa bunun önündə maddiyyətin öndə durduğunu görürük. İnsan maddiyyətə daha çox fikir verəndə mənəviyyət geridə qalmış olur. Nəticə etibarən isə ailələr xoşbəxt ola bilmir. Əgər cütlüklər bir-birini başa düşsə və onlara istedikləri kimi toy etməyə imkan versələr, problem olmayacaq. Borc-xərc insanlarda aqressiya yaradır. İnsan kiminləsə yox, öz-özü ilə rəqabət aparmalıdır. Qayınananın oğlunu qısqanması kimi hallar ola bilər. Ancaq bunu bütün qayına-

nalara şamil etmək istəmərim. Biz qayınana obrazını bir az şişirtmişik. Qayınana deyəndə qısqanclıq assosiasiyası gəlib yanında dayanır. Ana ilə oğul arasında bir bağlılıq olur. Buna simbioz bağlılıq deyilir. Simbioz bağlılıq olan analarla oğul arasında aşırı bağlılıq olanda bu, yalnız gəlinə qarşı qısqanclıq deyil, ailənin başqa üzvlərinə qarşı da ola bilər. Sadəcə olaraq, gəlinlə oğul yaxın olur deyər, qısqanclıq obyektini gəlin olur. Bu isə bir müddətlikdir. Ana oğlunun əziyyətini çəkib və onu itirmək qorxusu yaşayır. Bu da faciəvi bir şey deyil. Bir müddət sonra gəlin də mehribançılıq yaradır, ana ilə oğulu bir-birindən uzaq salma davranışı nümayiş etdirməzsə, əlbəttə ki, qayınanada olan qısqanclıq hissi də aradan qalxmış olar. Ancaq ana ilə oğul arasında aşırı bağlılıq - simbioz olmasa, daha yaxşı olar, çünki bu normal sayılır. Bəy evdəki balans qoruyub saxlamağı bacarmalıdır".

□ Günel MANAFLI

Yemək ehsanı əvəzinə su çəkdirmək...

"İsti havada susamış insana bir qab su vermək də ehsandır"

Bugünlərdə Sumqayıt sakini Qalib Namazovun dünyasını dəyişən atası üçün qeyri-adi ehsan verməsi müzakirə mövzusu oldu. Belə ki, Q.Namazov atası Hidayət Namazov üçün 40 mərasimi keçirməkdən imtina edib. O bildirib:

"40 mərasimi üçün yer icarəsi, qadın və kişi mollası, israfçı ehsan süfrəsini nəzərə alaraq, bunlardan imtina etdim. Əvəzində Kambocada ata-anamın adı ilə artezian quyusu qazdırdım".

Qalib Namazov bildirib ki, quyunun üzərində tabloda valideyinlərinin adlarını yazdırıb.

Sumqayıt sakininin bu davranışı ictimaiyyətdə bir çoxları üçün qeyri-adi görünəndə, bəziləri qeyd etdi ki, əs-

lində "ehsan vermək" ifadəsinin mahiyyətinə varmaq lazımdır. Dini ekspertlər də qeyd edir ki, ehsan mərhumun ruhu naminə görülən bütün xeyir əməlləri ehtiva edir. Yeni ehsan yemək süfrəsi kimi nəzərdə tutulmamalıdır. Ehsan süfrəsi əvəzinə mərhumun yaxınları süfrəyə xərclənəcək vəsaiti imkansız, kasıb insanların ailəsinə, valideyin himayəsindən mərhum uşaqlara verərlərsə, imkansız

tələbələrin təhsil haqqında kömək edərlərsə, xəstə və imkansız şəxslərin müalicəsinə yardım edərlərsə və yaxud yol çəkilməsi, bulaq tikilməsi kimi xeyriyyə işlərinə sərf edərlərsə, mərhum üçün daha çox savab olar, nəinki israfçılıq edərək yemək ehsanı vermək. Məlum məsələdir ki, ölkəmizdə hələ də təmtəraqlı yas mərasimləri keçirilir. İndi bir çox insanlar yas mərasimlərini əvvəlki kimi çadırlarda deyil, restoranlarda təşkil edirlər. Məclislər isə toy mərasimlərindən heç də fərqlənmir, süfrəyə şirniyyatdan,

meyvədən tutmuş, müxtəlif cür yeməklər düzülür. Hətta bir müddət bundan əvvəl yas mərasimlərində israf qida məhsullarına qadağan qoyulsa da, heç bir nəticəsi olmadı. Bu gün yenə yas mərasimlərində təmtərağın şahidi oluruq. Maraqlıdır ki, bir çox müsəlman ölkələrində yas mərasimləri heç də təmtəraqlı keçirilmir. Yalnız 3 gün müddətində başsağlığı üçün təşrif buyuran qonaqlara adi su, xurma verilir və yaxud da mərhumun qonşuları tərəfindən yemək bişirilir. Mərhumun yaxınları üçün vəsait toplanır, onun əşyaları, geyimləri kasıb, imkansız insanlara paylanılır. Bununla da ölənlər şəxs üçün savab qazanılır.

Məsələn, qardaş Türkiyədə dünyasını dəyişən şəxs üçün ilk öncə cənazə namazı qılınır, mərhum dəfn olunur, dəfndən sonra 3 gün ərzində mərhumun yaxınlarına başsağlığı vermək üçün ailələrinə baş çəkilir. Türkiyədə yas mərasimi üçün xüsusi olaraq ehsan süfrəsi açılması ənənəsi yoxdur.

İranda isə yas mərasimləri məsciddə keçirilir. Məclislər yemək-içməksiz təşkil olunur.

Livanda, Suriyada, İraqda keçirilən yas mərasimlərində mərhumun dəfnindən sonra mərhuma yaxın olan şəxslər onun ailəsinə yağ, düyü və s. ərzaqlar göndərir, hətta yeməkləri mərhumun evində hazırlamaq üçün müəyyən şəxslər təyin edirlər. Mərhumun yaxınları əziyyət çəkməsin deyər hazır yemək göndərirlər də olur. Suriyada yas mərasiminə gələn qonaqlara yalnız və yalnız qəhvə təklif olunur. Livanda və İraqda isə məclisə gələn qonaqlara çay, su və halva paylanılır.

Bəs ehsan nədir və necə verilməlidir?

Dini məsələlər üzrə ekspert Kənan Rövşənoğlu mövzuya bu cür şərh bildirdi:

"Vəfat edən müsəlmanı son mənzilə yola salmaq üçün dörd əməli yerinə yetirmək vacibdir: qüsl, kəfən, cənazə namazı və dəfn. Ölüm sahibinin mərhumun ruhuna ehsan vermək haqqı var. Ancaq ehsan kasıblara verilməli və israfçılıq həddini aşmamalıdır. İndi xalq arasında yemək məclisi kimi qəbul olunan ehsan sözü "həsənə", yəni xeyirxahlıq mənasını verir. Ehsan konkret əməl deyil. Məsələn, isti havada susamış bir insana bir qab su vermək də ehsandır, bir nəfəri (və ya çoxlu insanı) yedirmək, eləcə də bir imkansız pul vermək, məktəb açmaq, məscid tikmək və ya tikintiyə yardım etmək və digər yaxşı əməl hesab olunan bütün işlər ehsandır".

□ Xalidə GƏRAY

MÜSAVAT

Son səhifə

N 161 (6775) 3 avqust 2017

Əgər bu peşənin sahibsinizsə... evliliyiniz uzun çəkməyəcək

Diş həkimləri daha çox başqa peşənin sahibləri ilə evlənirlər. Ən çox boşanan peşə sahibləri isə dekoratorlardır. Bu maraqlı faktları amerikalı sosioloqlar üzə çıxarıblar.

2010-cu ildə ABŞ-da dantistlərin 81%-i evləniblər və ya ərə gediblər. Bundan başqa, baş direktor vəzifələrində çalışan adamlar da tənha yaşaya bilmirlər. İstehsalat sahəsində çalışanlar, terapevtlər, ortopedlər, okulistlər və zəhmət adamları da evlənməyi arzu edirlər.

Ancaq bəzi peşə sahibləri var ki, onlar tənhalığa məhkumdurlar. Bu sıraya kinomexaniklər şamil edilir.

Sosioloqlar ən çox boşanan peşə sahibləri haqda da söz açıblar. Sən demə, ən çox boşanan adamlar dekoratorlar, qazma qurğularının operatorları, tibb bacıları, sosial işçilər, malaçılar və herbçilərdir. Onların nikahları uzun sürmür.

Dünyanın ən uzun ilanını öldü

Dünyanın ən uzun pitonu Malayziyada ölüb. İlan tikinti meydanlarından birinin ortasında, üstünə ağac yıxılmış vəziyyətdə tapılıb. Ehtimal edilir ki, bu, qəza deyil, qəsdən ilanı öldürmə əməliyyatı olub. İlan bu günə qədər yaxalanan hər hansı ildən fərqli olaraq, öz uzunluğuna görə tarixə düşə bilər. Belə ki, onun uzunluğu 8 metrdir. Amma hazırda Ginessin Rekordlar Kitabında ən uzun ilan kimi qeydiyyatda düşən ilan uzunluğu 7 metr 67 santimetrdir. Bundan başqa, o, çəkisinə görə də hazırda ən ağır ilan geridə qoyub. Belə ki, onun çəkisi 250 kilodur. Amma amerikalı ilan cəmi 158

kilo olub. Hələlik Malayziya ilanının çəki və uzunluğunu könüllülər müəyyənləşdiriblər. Rekord qeydiyyatçıları tərəfindən hər hansı yoxlama baş verməyib.

Bu da səyyah toyuqdur

Fransız səyyah Guirec Soudee iki ildir ki, gözdiyi hər yerə toyuğunu da özü ilə aparır. 24 yaşlı səyyah toyuğuna Soudee, Monique adını qoyub. 2014-cü ilin may ayından etibarən dəniz səyahətinə başlayıb və hələ də davam edir. İspaniyanın Kanarya adalarından səyahətə başlayan "cütlük" az qala dünyanın yarısını gəziblər. BBC-yə müsahibəsində Soude deyib ki, toyuq onunla səfərə başlayanda dörd və ya beş aylıq olub: "Amma səfər yoldaşı olaraq onu seçməyimin səbəblərindən biri yumurta verməsidir. Monique çox cəsurdur. Külək çox güclü olanda onu qapalı bir yerə qoyuram. Bir pişiklə səfərə çıxmaq istəmişdim. Amma baxımının çox çətin olacağını düşündüm. Toyuq ideal bir seçimdir, çünki baxıma ehtiyac duymur, həm də dənizdə yumurta əldə edirəm".

Səfərin başlamasından texminən bir həftə sonra altı yumurta verən Monique soyuq iqlim qurşağına düşəndə də şikayətlənir: "İnsanlarla müqayisədə Monique çox da şikayət etmir. Məni hər yerdə izləyir, heç bir problem çıxarmır. Tək etməli olduğum şey isə adını deməyimdir, dərhal yanıma gəlib oturur. Hər şey yeyir, amma uçan balığı hamısından çox sevir".

Telefonu tutmayanda yoldaşına göyərçinlə məktub göndərir

Türkiyənin Muğla şəhərində yaşayan Süleyman Okaymirza balıq tutmağa getdiyi yerlərdə telefonu işləmədiyi üçün qeyri-adi üsullara baş vurur. 36 yaşlı kişi həyat yoldaşına göyərçin vasitəsilə məktub yollayır. 12 yaşından bəri göyərçin saxlayan Süleymanın 30-a yaxın quşu var. Onları buğda və darı ilə bəsləyir. Poçtalyon göyərçinlərinin təxminən 20 il yaşadığını deyən Süleyman bu quşların yem verməsinə, yuvaya girmə formasına görə öz sahiblərini tanıdığı bildirir.

Onun hobbilərindən biri göyərçin saxlamaqdır, digəri də balıq tutmaqdır. Balıqda olanda telefon siqnalı tutmadığı üçün ona görə narahat olan həyat yoldaşına göyərçinlə məktub göndərir. Həyat yoldaşı Hülya Okaymirza isə deyib ki, həyat yoldaşı evdə olmayanda evin damına göyərçinlər qonursa, bilir ki, ona məktub yollayır: "Mən də açib içini oxuyur, sonra da eyni göyərçinin ayağına cavab mesajı olan kağızı birləşdirib geri yollayıram".

QOÇ - Sizə borclu olanlardan, eləcə də məvacib prosesində gecikən pullarınızı əldə etməyə çalışın. Əks təqdirdə, buna bir həftə nail ola bilməyəcəksiniz. Yerli-yersiz özünüzü tərfləməyin.

BUĞA - Əsas vaxtınızı münasibətlər zəminində qurun. Dostluq-yoldaşlıq istiqamətində, ələlxusus da büdcə məsələlərində sevin-dirici anlarınız olacaq. Bu gün uzaq səfərə çıxmaq olmaz.

ƏKİZLƏR - Bu zaman kəsiyində hər hansı bir mübahisə və ya münaqişəyə həvəs göstərməyiniz yalnız zərərinizə olacaq. Belə bir mənzərə yarınsa, müəyyən ünvanlara qonaq getməyə dəyər.

XƏRÇƏNG - Olduqca riskli gündür. Odur ki, istənilən addımı atmadan qabaq mütləq mövcud realığı nəzərə almalısınız. Nəticənin uğurlu olmasını istəyirsinizsə, təcrübəli adamlardan yararlanın.

ŞİR - Son vaxtlar işlə bağlı passivliyə mübtəla olmanız sizi yormaqladır. Bu gün də belə bir şey gözlənilməyindən vaxtınızı əyləncələrə həsr edin. Sevgidə kobudluğa yol verməyin.

QIZ - Çoxsaylı görüşlərdə iştirakınızdan xəbər verən Göy qübbəsi maraqlı təkliflər alacağınızı da bəyan edir. Yeni işlərə başlamaq və ya bu bərdə fikir mübadiləsi aparmaq üçün yaxşı vaxtdır.

TƏRƏZİ - Astroloji göstəricilər həmkarlarınızla münasibətdə təmkinli olmağı tövsiyə edir. Bunu bacarsanız, ciddi probleminiz olmayacaq. Çimərliyə getmək, təbiət qoynunda dincəlmək sizə zövq verə bilər.

ƏQRƏB - Qarşınızda perspektivli və yorucu işlər durur. Ulduzlara inansaq, ötən bir həftədə yol verdiyiniz səhvləri düzəltmək imkanı qazanacaqsınız. Etibarsız adamlardan uzaq olun.

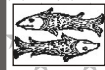
OXATAN - Kifayət qədər məhsuldar gündür. Emosionallığınızı soyuqqanlıqla əvəz edə bilsəniz, bir çox sahələrdə uğurlarınız olacaq. Şəxsi işlərinizdə əsaslı dönüş də mümkündür.

OĞLAQ - Hər şeydən öncə sağlamlığınıza fikir verməlisiniz. Ağır fiziki işlərdən, hündür-lüyə çıxmaqdan ehtiyatlanmalısınız. Qərar qəbul edərkən müəssisə rəyini mütləq nəzərə alın.

SUTÖKƏN - Yeni əlaqələrə başlamaq, fəaliyyət zəminində dönüş yaratmaq üçün sərfəli tarixdir. Bu istiqamətdə xərcə düşməkdən qorxmayın. Çünki müdafiəinizdə duran ulduzlar sizi qoruyacaq.

BALIQLAR - Sevinməyə dəyər. Çünki astroloji göstəricilər ötən 5 gündə yarımçıq qalan hansısa planınızın realığa yaxın olacağını bildirir. Deməli, əzmkarlığınızı artırmaqla buna nail olmalısınız.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Kassa xırda pul götürmədi, əvəzində hədiyyə verdi

Amerikada da belə hadisələr baş vermiş. Coanna Bas adlı qadın markette alış-veriş etdikdən sonra 115 dollarlıq hesabı ödəmək üçün kassaya yaxınlaşdı. Bütün pulu xırda olduğu üçün kassir ondan pul almaqdan imtina edib: "Get, kağız pulla gələrsən" cavabından sonra Coanna market rəhbərliyinə şikayət edib. Bu mədəniyyətsizliyi kompensasiya etməkdən ötrü qadına dəyərli 17 dollar olan hədiyyə çeki verilib. Amma etirazçı qadın geri qayıdanda bütün mallarının kassadan rəflərə geri qaytarıldığını görüb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Müsavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-cü məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 5.100